

Fundusze Europejskie

dla Opolskiego 2021-2027

Analiza ex ante instrumentów finansowych w ramach programu regionalnego

Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027

wersja nr 2

Fundusze Europejskie
dla Opolskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OPOLSKIE

OPOLE, CZERWIEC 2023 r.

INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA

PROGRAMEM REGIONALNYM FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA OPOLSKIEGO 2021-2027

**EUROPEJSKIE
OPOLSKIE**
FUNDUSZE UE MAJĄ MOC

Referat Programowania i Zarządzania

Departament Programowania Funduszy Europejskich

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

www.funduszeue.opolskie.pl

  | Europejskie Opolskie

SPIS TREŚCI

1. Wykaz pojęć i skrótów	4
2. Streszczenie	7
3. Uwarunkowania formalne i merytoryczne dokumentu	9
3.1 Podstawy prawne i merytoryczne	9
3.2 Aspekt teoretyczny i specyfika instrumentów finansowych	11
3.2.1 Specyfika instrumentów finansowych	11
3.2.2 Luka finansowa – aspekty teoretyczne	15
4. Zastosowanie instrumentów finansowych w poprzednich perspektywach finansowych	18
4.1 Wykorzystanie IF w RPO WO 2007-2013.....	18
4.2 Wykorzystanie IF w RPO WO 2014-2020.....	21
5. Założenia programu regionalnego na perspektywę 2021-2027	25
5.1 Cele i zakres FEO 2021-2027.....	25
5.2 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych w 2021-2027	27
5.3 Syntetyczny opis zastosowania metodologii	31
5.3.1 Metodologia oparta na wytycznych krajowych	31
5.3.2 Wprowadzenie dla obszaru analizy przedsiębiorczość	31
5.3.3 Wprowadzenie dla pozostałych obszarów analizy.....	32
5.3.4 Korekty związane z pandemią COVID 19.....	33
5.4 Obszar wsparcia: Przedsiębiorczość	33
5.4.1 Inwestycje w MŚP.....	33
5.4.2 TIK w przedsiębiorstwach.....	38
5.4.3 Ekoinnowacje w przedsiębiorstwach	43
5.5 Pozostałe obszary wsparcia	45
5.5.1 Efektywność energetyczna w mieszkalnictwie	45
5.5.2 Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach	47
5.5.3 Sieci ciepłownicze.....	48
5.5.4 Odnawialne źródła energii	50
6. Proponowane produkty finansowe i grupy docelowe ostatecznych odbiorców	52
7. Oczekiwany wkład instrumentów finansowych w osiągnięcie celów szczegółowych ...	64

1. Wykaz pojęć i skrótów

Skrót	Pełna nazwa
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
B+R	Badania i rozwój
DG Regio	Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
Efekt dźwigni	Kwota finansowania podlegającego zwrotowi przekazywana ostatecznym odbiorcom, podzielona przez kwotę wkładu z Funduszy – art. 2 (23) Rozporządzenia Ogólnego. W przypadku instrumentów pożyczkowych wysokość mnożnika wynika z poziomu wkładu krajowego, wnoszonego na poziomie programu; Funduszu Powierniczego (w tym przypadku wkład wnosi Menadżer Funduszu Powierniczego) lub – co jest dotychczasową praktyką – na poziomie Pośrednika Finansowego (tj. na poziomie funduszu szczegółowego).
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFMRA	Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury
FEO 2021-2027	Program regionalny pn. <i>Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027</i> . Dokument zatwierdzony przez Komisję Europejską Decyzją Wykonawczą z dnia 29.11.2022 r. zatwierdzającą program <i>Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027</i> do wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach celu <i>Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu dla regionu Opolskiego w Polsce</i> . CCI 2021PL16FFPR008.
FRŚ	Fundacja Rozwoju Śląska
FS	Fundusz Spójności
FST	Fundusz Sprawiedliwej Transformacji
Fundusz Powierniczy	Fundusz utworzony na odpowiedzialność instytucji zarządzającej w ramach co najmniej jednego programu w celu wdrażania co najmniej jednego funduszu szczegółowego
Fundusz szczegółowy	Fundusz, za pomocą którego fundusz powierniczy dostarcza produkty finansowe ostatecznym odbiorcom
GUS	Główny Urząd Statystyczny
Instrumenty finansowe, IF	Instrumenty określone w art. 2 Rozporządzenia finansowego nr 2018/1046: pożyczka/kredyt (<i>loan</i>), poręczenie/gwarancja (<i>guarantee</i>), inwestycja kapitałowa lub inwestycja quasi-kapitałowa (<i>equity</i>). W zależności od kontekstu, pojęcie <i>instrument finansowy</i> jest także używane w niniejszej analizie do określenia wsparcia udzielanego w ramach określonej struktury i zgodnie z umową o finansowaniu zawartą pomiędzy instytucją zarządzającą a podmiotem wdrażającym instrument finansowy (w tym w szczególności podmiotem wdrażającym Fundusz Powierniczy), z wykorzystaniem której produkty finansowe są dostarczane ostatecznym

Skrót	Pełna nazwa
	odbiorcom, tj. zgodnie z definicją określoną w art. 2 (16) Rozporządzenia ogólnego. Definicja obejmuje również pojęcie Instrumentu mieszanego rozumianego jako forma finansowania określona w art. 58 ust. 5 Rozporządzenia ogólnego, łącząca w jednej operacji instrument finansowy z dotacją.
Instrument mieszaný	Forma finansowania określona w art. 58 (5) Rozporządzenia ogólnego, łącząca w jednej operacji instrument finansowy np. pożyczkę i dotację (np. stanowiącą umorzenie części kapitału pożyczki).
IOB	Instytucje Otoczenia Biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KE	Komisja Europejska
MFF / MFP	Menadżer Funduszu Funduszy (dla programów 2014-2020) lub Menadżer Funduszu Powierniczego (dla programów 2021-2027)
Metryka IF	Dokument opracowywany przez MFF/MFP obejmujący w szczególności podstawowe parametry produktu finansowego, zasady udzielania wsparcia, zakres finansowania, docelowych odbiorców pomocy, zasady odpłatności wsparcia, stanowiący załącznik do postępowania przetargowego na wybór PF.
MFIPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
MŚP	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
NBP	Narodowy Bank Polski
OCRG	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
ORFR	Opolski Regionalny Fundusz Rozwoju
ORFPK	Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych
OZE	Odnawialne źródła energii
Podmiot wdrażający instrument finansowy	Menadżer Funduszu Powierniczego lub podmiot wdrażający fundusz szczegółowy (<i>specific fund</i>) - art. 59 Rozporządzenia ogólnego
Partner Finansujący / Pośrednik Finansowy	Podmiot wdrażający fundusz szczegółowy (<i>specific fund</i>), oferujący bezpośrednie wsparcie ostatecznym odbiorcom, w tym w formie pożyczek lub instrumentu mieszanego.
PPP	Podmioty działające na podstawie umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym.
Produkty finansowe	Pożyczka, gwarancja/poręczenie lub inwestycja kapitałowa lub instrument mieszaný oferowane ostatecznym odbiorcom w ramach instrumentu finansowego - art. 2 (17) Rozporządzenia ogólnego

Skrót	Pełna nazwa
Poradnik EBI	Opracowanie EBI <i>Combination of financial instruments and grants under shared management funds in the 2021-2027 programming period. Factsheet (Łączenie instrumentów finansowych i dotacji w ramach zarządzania dzielonego w okresie programowania 2021-2027. Zestawienie).</i>
Rozporządzenie ogólne 2021-2027 Rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (RWP)	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej
Rozporządzenie EFRR 2021-2027	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności
RPO WO 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
RPO WO 2007-2013	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013
Strategia inwestycyjna dla Instrumentów Finansowych w ramach FEO 2021-2027 [SI IF]	Dokument, o którym mowa w ust. 1 lit. a załącznika X do Rozporządzenia ogólnego, określający zasady wdrażania Instrumentów Finansowych, oferowane Produkty Finansowe, docelowych Ostatecznych Odbiorców oraz planowane połączenie ze wsparciem w ramach dotacji. Dokument określający zasady i warunki uruchamiania instrumentów finansowych i instrumentów mieszanych w programie FEO 2021-2027.
TIK	Technologie Informacyjno-Komunikacyjne
UMWO	Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

2. Streszczenie

Niniejszy dokument został sporządzony przez Instytucję Zarządzającą programem regionalnym *Fundusze Europejskie dla Opolskiego na lata 2021-2027* w celu przygotowania odpowiedniego wsparcia ze środków UE za pośrednictwem instrumentów finansowych. Zakres oceny ex ante wynika z treści art. 58 Rozporządzenia ogólnego 2021-2027. Ocena ex-ante została przygotowana przed dokonaniem przez Instytucję Zarządzającą wkładów z programu FEO 2021-2027 do instrumentów finansowych.

Dokument w części opisującej obszary interwencji, w których zostaną wykorzystane instrumenty finansowe został sporządzony w oparciu o dane analityczne przedstawione w raporcie końcowym pn. *Zastosowanie instrumentów finansowych w województwie opolskim w ramach funduszy unijnych do 2027 roku*, wykonanym na zamówienie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego przez firmę Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. W pracach nad dokumentem korzystano ze wsparcia eksperckiego dr. Marka Szczepańskiego - doradcy Instytucji Zarządzającej w zakresie instrumentów finansowych na perspektywę finansową 2021-2027. W przygotowaniu dokumentu brali udział pracownicy Departamentu Programowania Funduszy Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego (Instytucja Zarządzająca) oraz Opolskiego Centrum Rozwoju Gospodarki (Instytucja Pośrednicząca), mający doświadczenie we wdrażaniu instrumentów finansowych w ramach RPO WO 2007-2013 oraz RPO WO 2014-2020.

Instrumenty finansowe stanowią odrębną od dotacji formę wykorzystywania budżetu UE. Głównym elementem odróżniającym instrumenty finansowe od dotacji jest możliwość ponownego wykorzystania środków publicznych. Najpopularniejszymi instrumentami finansowymi są: pożyczki (często oferowane na warunkach korzystniejszych, niż rynkowe), poręczenia i gwarancje oraz instrumenty kapitałowe.

Rozporządzenie ogólne 2021-2027 wprowadziło możliwość łączenia w jednej operacji instrumentu finansowego i dotacji (np. pożyczki z częściowym umorzeniem kapitału). Na potrzeby niniejszej analizy jest wykorzystywane pojęcie instrumentów zwrotnych, które obejmują zarówno „klasyczne” instrumenty finansowe, jak i instrumenty mieszane (tj. pożyczki z częściowym umorzeniem kapitału). Zastosowanie IF uważa się za jeden z kluczowych sposobów służących lepszemu wydatkowaniu środków z funduszy strukturalnych. W celu zwiększenia zakresu oddziaływania funduszy unijnych Komisja Europejska zachęca państwa członkowskie do większego wykorzystania instrumentów finansowych w miejsce tradycyjnej pomocy w formie dotacji.

Szczegółowe informacje dotyczące form wsparcia w obszarach interwencji FEO 2021-2027, dla których jest zasadne wykorzystanie IF, zostały przedstawione w Rozdziale 5.

Program FEO 2021-2027 przewiduje wykorzystanie instrumentów zwrotnych w ramach dwóch Priorytetów:

Priorytet 1 *Fundusze Europejskie na rzecz wzrostu innowacyjności i konkurencyjności opolskiego*, w zakresie obszarów:

- ekoinnowacje w MŚP,
- wsparcie w zakresie wdrażania TIK w MŚP,
- inwestycje w MŚP.

Priorytet 2 Fundusze Europejskie dla czystej energii i ochrony środowiska naturalnego opolskiego,
w zakresie:

- poprawy efektywności energetycznej w mikro i małych przedsiębiorstwach,
- budowy i modernizacji efektywnych sieci ciepłowniczych lub sieci ciepłowniczych będących w fazie transformacji do efektywnych,
- kompleksowej modernizacji energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych,
- kompleksowej modernizacji energetycznej obiektów użyteczności publicznej,
- modernizacji oświetlenia ulicznego na energooszczędne,
- budowy i rozbudowy OZE w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła,
- projektów z zakresu energetyki rozproszonej.

Łączna alokacja programu FEO 2021-2027 wynosi blisko **966,5 mln EUR**, w ramach których na wsparcie w formie IF zaplanowano do wydatkowania kwotę **84,75 mln EUR**, co stanowi **8,77%** łącznej kwoty alokacji na program.

Zgodnie z założeniem Instytucji Zarządzającej wprowadzenie instrumentów finansowych w powyższych priorytetach FEO WO 2021-2027 ma doprowadzić do ożywienia przedsiębiorczości regionu poprzez rozwój istniejących przedsiębiorstw sektora MŚP, jak również do redukcji emisji gazów cieplarnianych, ze szczególną koncentracją na realizowaniu działań w zakresie:

- ✓ innowacyjnych projektów i wykorzystania zaawansowanych technologii,
- ✓ cyfryzacji MŚP,
- ✓ poprawy efektywności energetycznej oraz zwiększenia wykorzystania OZE.

W Rozdziale 6 zaprezentowane zostały informacje w zakresie proponowanych produktów finansowych w odniesieniu do Priorytetów FEO 2021-2027 (zakresy tematyczne obszarów wsparcia, docelowych grup Ostatecznych Odbiorców oraz zakładany efekt dźwigni), w których zaplanowano wykorzystanie instrumentów zwrotnych.

Z kolei oczekiwany wkład instrumentów finansowych w osiągnięcie celów szczegółowych określony został w ostatnim Rozdziale 7 analizy.

3. Uwarunkowania formalne i merytoryczne dokumentu

3.1 Podstawy prawne i merytoryczne

Zgodnie z podejściem Komisji Europejskiej, w perspektywie finansowej 2021-2027 instrumenty finansowe co do zasady powinny być podstawową formą finansowania projektów generujących przychody lub oszczędności, ze względu na efekt dźwigni oraz ich zdolności do łączenia różnych form środków publicznych i prywatnych w celu wspierania celów polityki UE.

Główne zasady programowania i wdrażania IF w perspektywie finansowej 2021-2027 określone zostały w najważniejszych dokumentach na poziomie UE, krajowym oraz regionalnym:

POZIOM UE:

- **Rozporządzenie ogólne 2021-2027** – które reguluje w art. 57, 58-62, 68 zastosowanie środków w zakresie IF.

Zgodnie z motywem 51 *podjęcie przez instytucję zarządzającą decyzji o finansowaniu środków wsparcia z instrumentów finansowych powinno opierać się na ocenie ex ante (...).*

Wsparcie z funduszy za pośrednictwem IF jest więc **oparte na analizie ex ante**, za której sporządzenie odpowiada Instytucja Zarządzająca. Dokument musi zostać ukończony przed wniesieniem wkładu z programu do IF.

Rozporządzenie nie określa zakresu analizy, jedynie **minimalne obowiązkowe elementy oceny ex ante**, tj.:

- 1) proponowaną kwotę z programu do IF i szacowany efekt dźwigni, wraz z krótkim uzasadnieniem,
 - 2) proponowane oferowane produkty finansowe, w tym ewentualną potrzebę zróżnicowanego traktowania inwestorów,
 - 3) proponowaną docelową grupę ostatecznych odbiorców,
 - 4) oczekiwany wkład instrumentu finansowego w osiągnięcie celów szczegółowych.
- **Łączenie instrumentów finansowych i dotacji w ramach funduszy objętych zarządzaniem dzielonym w okresie programowania 2021-2027** – dokument roboczy przygotowany przez EBI we współpracy ze służbami Komisji Europejskiej. Dokument nie zawiera formalnych wytycznych dla Instytucji Zarządzających i innych organów uczestniczących w monitorowaniu, kontroli lub wdrażaniu polityki spójności, dotyczących interpretacji i stosowania przepisów UE w tej dziedzinie. Celem dokumentu jest wytłumaczenie i zilustrowanie nowych zasad łączenia dotacji i IF w okresie programowania 2021-2027.

POZIOM KRAJOWY:

- **Ustawa wdrożeniowa 2021-2027** – Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2021 – 2027.
- **Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce** – dokument określający strategiczne kierunki programowania i ustalenia dotyczące skutecznego

i efektywnego korzystania z EFRR, EFS+, FS, FST i EFMRA na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r.

Dokument przedstawia m.in. ogólne zasady wykorzystania, jak również rekomendacje co do stosowania możliwych w perspektywie finansowej 2021-2027 form wsparcia finansowego, tj. instrumentów finansowych, dotacyjnych lub form mieszanych.

- **Badanie ewaluacyjne pn. *Opracowanie metodologii szacowania potrzeb finansowych oraz luki finansowej w obszarach polityki rozwoju wraz z pierwszym oszacowaniem*** opracowanie MFiPR.

POZIOM REGIONALNY:

- **Program regionalny *Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027*** – program służący realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie polityki spójności w rozumieniu art. 5 pkt 7a lit. a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, uchwalony przez Zarząd Województwa Opolskiego i przyjęty przez Komisję Europejską.

Program wskazuje priorytety odzwierciedlające cele polityki oraz cele szczegółowe, które mają być osiągnięte za pomocą funduszy europejskich dostępnych dla województwa opolskiego w perspektywie finansowej 2021-2027. Treść programu określona została zgodnie z art. 22 oraz Załącznika V do Rozporządzenia ogólnego 2021-2027.

- **Raport końcowy pn. *Zastosowanie instrumentów finansowych w województwie opolskim w ramach funduszy unijnych do 2027 roku*** - wykonany na zamówienie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego przez firmę Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komerccjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. (kwiecień-sierpień 2021 r.).

Głównym celem analizy była weryfikacja zapisów projektu programu FEO 2021-2027 pod kątem możliwości i racjonalności zastosowania IF w planowanych obszarach wsparcia.

3.2 Aspekt teoretyczny i specyfika instrumentów finansowych

3.2.1 Specyfika instrumentów finansowych

W okresie programowania 2021-2027 (z wydłużeniem do 2029 r. z uwagi na okres kwalifikowalności wydatków) zastosowanie może znaleźć relatywnie szeroka paleta IF. Poniżej przedstawiono ich uszczegółowienie, wskazując jednocześnie na możliwe pola ich zastosowania¹.

- **Pożyczki i kredyty.** Ze względu na bogatą ofertę sektora bankowego ten typ instrumentu powinien znajdować zastosowanie, w sytuacji gdy finansowanie danego przedsięwzięcia jest dla komercyjnej instytucji finansowej obciążone zbyt wysokim ryzykiem. Klasycznym przykładem są tu firmy rozpoczynające działalność gospodarczą lub też o krótkiej historii działalności, a także ewentualnie firmy prowadzące działalność w branżach obciążonych wysokim ryzykiem (np. turystyka w dobie pandemii COVID 19 lub też infrastruktura narciarska, z uwagi na ryzyko pogodowe). Niekorzystne zjawisko „racjonowania kredytu” dotyczy przede wszystkim tego rodzaju podmiotów. W konsekwencji, dla bardzo wielu z nich, tradycyjne finansowanie dłużne (głównie chodzi tu o kredyty) pozostaje niedostępne, co może istotnie spowolnić, a często nawet uniemożliwić realizację zakładanych przedsięwzięć. Podmioty, które z uwagi na wspomniane uwarunkowania nie są w stanie uzyskać komercyjnego finansowania, znajdują się w obszarze tzw. luki finansowania. Funkcją IF jest zatem eliminacja lub też łagodzenie tego zjawiska. Ponadto IF mogą być adresowane także do grup niemających problemów z pozyskaniem finansowania zwrotnego, dla których uzasadnione jest finansowanie o charakterze preferencyjnym (przykładowo, o niższym oprocentowaniu i/lub niższych innych opłatach, w stosunku do finansowania komercyjnego). W tym przypadku IF pełnią rolę mechanizmów zachęty do podejmowania odpowiednich inwestycji, zgodnie z celami polityki publicznej (np. finansowanie przedsięwzięć wpisujących się w regionalne inteligentne specjalizacje).
- **Instrumenty mieszane.** Są to instrumenty łączące cechy finansowania zwrotnego i bezzwrotnego. Stosowanie instrumentów mieszanych (łączonych) wymaga spełnienia szeregu warunków, takich jak zgodność instrumentu z przepisami dotyczącymi pomocy publicznej, zachowanie minimalnego wkładu krajowego, stosowanie obu rodzajów wsparcia do oddzielnych wydatków kwalifikowalnych, a także zachowanie zasady, zgodnie z którą maksymalne wsparcie w formie różnych instrumentów nie może przekroczyć 100% wydatków kwalifikowanych.
- **Wsparcie kapitałowe.** Istota operacyjna tych instrumentów polega na obejmowaniu udziałów w przedsiębiorstwach (spółkach) przez pośrednika finansowego i w ten sposób transferowania zasilania kapitałowego, zwiększającego możliwości rozwojowe danej firmy (w przypadku takich instrumentów, często wsparcie finansowe łączy się ze wsparciem w zakresie zarządzania lub marketingu). Linia demarkacyjna² dopuszcza stosowanie instrumentów kapitałowych na poziomie regionalnym wyłącznie jako kontynuację wsparcia z perspektywy 2014-2020.
- **Poręczenia / gwarancje.** Do powszechnie stosowanych IF zalicza się instrumenty polegające na zabezpieczaniu finansowania zwrotnego, czyli poręczenia i gwarancje. Instrumenty te klasyfikowane są w grupie tzw. instrumentów pośrednich, w tym znaczeniu, że nie zaopatrują

¹ Raport końcowy pn. „Zastosowanie instrumentów finansowych w województwie opolskim w ramach funduszy unijnych do 2027 roku”.

² Podział interwencji i zasad wdrażania programów krajowych i regionalnych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027 (Linia demarkacyjna), Departament Regionalnych Programów Operacyjnych Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (dokument wewnętrzny MFIPR, wrzesień 2022 r.)

one bezpośrednio w kapitał, a jedynie umożliwiają jego pozyskanie z innego źródła (następuje aktywizacja środków finansowych ze źródła głównego – może być nim np. kredyt bankowy). Ze względu jednak na fakt, że oferta poręczeniowa (gwarancyjna) w znacznym stopniu dotyczy kredytów bankowych (odwołując się do danych Krajowego Stowarzyszenia Funduszy Poręczeniowych, ich udział w portfelu poręczeniowym waha się od 80 do 90%), a sektor bankowy zdominowany jest przez działające w skali całego kraju banki sieciowe, banki są coraz mniej zainteresowane współpracą z kilkudziesięcioma lokalnymi i regionalnymi funduszami poręczeniowymi z terenu całego kraju, do czego przyczyniła się także oferta udzielanych przez BGK „Gwarancji de minimis”³.

Łączenie instrumentów finansowych i dotacji

W przypadku **programów edycji 2014-2020** Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 (Rozporządzenie ogólne na lata 2014-2020) przewiduje możliwość łączenia instrumentów finansowych (IF) i dotacji w dwóch modelach:

- **Łączenie w dwóch odrębnych operacjach.** W takim modelu inwestycja jest np. finansowana dotacją, udzieloną przez Instytucję Zarządzającą/Pośredniczącą oraz pożyczką, udzieloną przez pośrednika finansowego.
- **Łączenie w jednym projekcie (w org. operation).** Ten model jest możliwy z zastrzeżeniem, że połączenie IF z dotacją może być dokonane na poziomie instrumentu finansowego, gdzie dotacja pokrywa koszt całości lub części oprocentowania, opłaty gwarancyjnej lub pomocy technicznej. Dotacja taka nie może zostać wypłacona ostatecznemu odbiorcy.

Skomplikowane zasady łączenia IF i dotacji w jednym projekcie, w powiązaniu z wątpliwościami interpretacyjnymi (m.in. w zakresie wydatków kwalifikowalnych, nakładania się finansowania, raportowania itp.) sprawiły, że w krajowych i regionalnych programach operacyjnych edycji 2014-2020 takie instrumenty „mieszane” były rzadko stosowane (przykładami mogą być dopłaty do odsetek w gwarancji Biznesmax uruchomionej w POIR, czy dopłaty do oprocentowania pożyczek dla MŚP w kilku RPO).

Rozporządzenie ogólne 2021-2027 utrzymało możliwość łączenia IF z dotacjami w dwóch operacjach (art. 58(4)). Rozporządzenie to jednocześnie wprowadziło **nowe możliwości łączenia instrumentu finansowego i dotacji w jednym projekcie**, w tym dokonywanie w ramach instrumentów mieszanych płatności na rzecz ostatecznego odbiorcy (art. 58 (4-7)).

Co warto podkreślić, ustawa wdrożeniowa 2021-2027 nie reguluje zasad łączenia IF i dotacji. Dokument (podobnie jak ustawa wdrożeniowa z 11 lipca 2014 r. na lata 2014-2020), w zakresie instrumentów finansowych odwołuje się do odpowiednich artykułów Rozporządzenia ogólnego 2021-2027.

W ramach programu Fi-compass, wspólnej inicjatywy KE i EBI, w maju 2021 r. został opublikowany materiał *Combination of financial instruments and grants under shared management funds in the 2021-2027 programming period. Factsheet (Łączenie instrumentów finansowych i dotacji w ramach zarządzania dzielonego w okresie programowania 2021-2027. Zestawienie)* – Poradnik EBI. Materiał ten został opracowany w dialogu pomiędzy przedstawicielami państw członkowskich,

³ www.rpo.malopolska.pl/download/program-regionalny/o-programie/przeczytaj-analizy-aporty-i-podsumowania/opracowania-i-analizy/2017/04/Raport_metodologiczny_ex_ante_IF.pdf.

KE (DG Regio) i EBI. Jak stwierdza się we wprowadzeniu do tego opracowania, nie ma on jednak charakteru prawnie wiążącego.

Ze względu na wspomnianą wcześniej metodę przygotowania ww. Poradnika EBI (w tym zaangażowanie DG Regio i EBI) oraz brak szczegółowych rozwiązań prawnych (zarówno na szczeblu EU, jak i krajowym), zasadne wydaje się uwzględnienie obserwacji i rekomendacji z Poradnika EBI w pracach koncepcyjnych nad instrumentami zwrotnymi w ramach programu FEO 2021-2027. Podkreślić jednak należy, iż Poradnik EBI jest opracowaniem o charakterze informacyjno-poradnikowym, a nie dokumentem formalnym, nakładającym na Instytucje Zarządzające określone obowiązki, czy rozwiązania.

Poradnik EBI nie został jeszcze oficjalnie przetłumaczony na język polski, dlatego też dla uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych niektóre pojęcia są podane także w języku angielskim.

Na podstawie art. 58 (4-7) Rozporządzenia ogólnego 2021-2027 oraz Poradnika EBI można określić poniższe **warunki i zasady łączenia instrumentów finansowych i dotacji w jednym projekcie** (w wersji ang. *operation*):

- Wsparcie w formie dotacji musi być bezpośrednio związane ze wsparciem z instrumentu finansowego i niezbędne dla danego IF. Oznacza to, że dotacja powinna być elementem jednego produktu finansowego, być kierowana do tych samych grup ostatecznych odbiorców i zwiększać efekt IF.
- Instytucja Zarządzająca powinna wykazać, iż dotacja jest niezbędna dla IF. Na przykład dla: pokrycia tej części kosztu inwestycji, która nie jest opłacalna finansowo (*non-financially viable part of the investment*), mitygować ryzyko projektu, przyciągać dodatkowe finansowanie prywatne, adresować w większym stopniu niedoskonałości rynku, czy też zwiększać spójność i efektywność systemu wsparcia poprzez zastosowanie zintegrowanego podejścia (*one stop-shop-approach*).
- Instrument finansowy i dotacja połączone w jednym projekcie powinny być objęte jedną umową o finansowanie (*funding agreement*).
- Zasadność wykorzystania dotacji powinna być zidentyfikowana w ramach oceny ex-ante dla IF na poziomie programu.
- Szczegółowe zasady powinny być określone w strategii inwestycyjnej dla instrumentu mieszanego (*investment strategy of the combined financial instrument*).
- Obie formy wsparcia powinny być dostarczone przez podmiot wdrażający instrument finansowy (*body implementing financial instrument*), czyli podmiot wdrażający Fundusz Powierniczy (*Holding Fund*), lub podmiot wdrażający dany instrument finansowy (*body implementing specific fund*), czyli w praktyce Partnera Finansującego.
- W przypadku łączenia IF i dotacji powinny być stosowane regulacje dla instrumentów finansowych.
- Wartość dotacji nie może przekraczać wartości inwestycji wspieranej przez produkt finansowy. Weryfikacja tego warunku powinna być dokonywana na poziomie każdego instrumentu finansowego. Jak stwierdza się w Poradniku EBI, wartość wsparcia w formie instrumentu finansowego powinna być co najmniej równa wartości wsparcia z dotacji. Oznacza to w praktyce, że wartość dotacji w instrumencie mieszanym nie może przekraczać 50% łącznej wartości wsparcia. W przypadku instrumentów gwarancyjnych lub

poręczeniowych dla oszacowania wartości wsparcia bierze się pod uwagę łączną wartość finansowania, a nie wartość produktu finansowego (gwarancji lub poręczenia).

- W przypadku łączonego wsparcia, dla każdego źródła wsparcia prowadzi się oddzielną ewidencję.
- Zachowane powinny być odpowiednie zasady udzielania pomocy publicznej.

Poradnik EBI omawia poniższe **warianty wykorzystania dotacji** w produktach łączących instrument finansowy i dotację:

- Sfinansowanie kosztów oprocentowania lub opłaty za udzielenie gwarancji (*Combination of financial instruments and grants for interest rate and guarantee fee subsidies*)
- Sfinansowanie kosztów pomocy technicznej (*Combination of financial instruments and grants for technical support*)
- Grant kapitałowy (*Combination of financial instruments and capital grants*)
- Grant za wyniki (*Combination of financial instruments and performance-based grants*)
- Umorzenie części kapitału pożyczki/kredytu – część pożyczki/kredytu jest przekształcana w dotację (*Capital rebates: a part of the loan is converted into a grant*)
- Grant zwrotny w instrumencie dłużnym – część dotacji jest przekształcana w pożyczkę (*Recoverable grants: a part of a grant is converted into a loan*)
- Grant zwrotny w instrumencie kapitałowym – część dotacji jest przekształcana w kapitał (*Convertible grants: a part of a grant is converted into equity*)

Poradnik EBI podkreśla jednak, iż **nie jest to pełna lista możliwych rozwiązań**. W zależności od zdiagnozowanych niedoskonałości rynku i celów programu, Instytucja Zarządzająca może zdecydować o innych wariantach łączenia instrumentu finansowego i dotacji.

W FEO 2021-2027 planowane jest wykorzystanie jednego modelu instrumentu mieszanego -- **pożyczka z częściowym umorzeniem** (tj. odpowiednik modelu *Capital rebates: a part of the loan is converted into a grant*).

Warto podkreślić, iż IF powinny być tworzone w celu osiągnięcia **dwóch różnych efektów** (choć w wielu wypadkach uzyskiwanych łącznie), a mianowicie:

1. **Zwiększanie dostępności kapitału** - w ten sposób instrument przeciwdziała niedoskonałości rynkowej, której podstawę stanowi zjawisko luki finansowania.
2. **Dążenie do zmniejszania kosztu kapitału** (łącznego kosztu jego pozyskania) - w tym przypadku chodzi o zapewnienie dostępu do środków finansowych na realizację ekonomicznie uzasadnionych przedsięwzięć po cenie niższej od rynkowej, celem zachęcenia odbiorców do zrealizowania określonego projektu.

3.2.2 Luka finansowa – aspekty teoretyczne

Luka finansowa stanowi rodzaj zawodności rynków finansowych, wynikający ze swoistych asymetrii informacyjnych⁴ między przedsiębiorstwem a podmiotami rynku finansowego. Może ona dotyczyć zarówno kapitału dłużnego, jak i kapitału udziałowego. Współzależność między tymi typami niedoskonałości rynku wyjaśnia tzw. teoria „porządku dziobania”, wedle której firmy starają się sfinansować działalność przede wszystkim ze środków własnych, w drugiej kolejności z finansowania dłużnego, ostatecznie zaś z udziałowego. Jest to motywowane częściowo obawami właścicieli przed utratą kontroli nad firmą, a częściowo zawodnością rynku związaną z asymetrią informacyjną⁵. Potencjalni inwestorzy posiadający niepełną w relacji do właścicieli wiedzę na temat modelu biznesowego firmy mogą postrzegać korzystanie z finansowania udziałowego jako sygnał, że obecni właściciele nie wierzą w sukces przedsięwzięcia na tyle, aby sfinansować je bardziej ryzykownym dla nich kredytem. Z tego względu na ogół finansowanie udziałowe jest relatywnie droższe niż dłużne⁶. Przywołana teoria sugeruje także, że luka kapitałowa (ang. *equity gap*) dotyczy często firm, które są także w luce finansowania dłużnego. W przypadku najbardziej rozwiniętych krajów OECD problem z dostępem do finansowania udziałowego może być nawet większy niż w przypadku finansowania dłużnego⁷. Odmiernym podejściem do tej koncepcji jest charakterystyczny dla wielu, nawet rozwiniętych systemów finansowych, problem związany z możliwością pozyskania finansowania poniżej pewnego pułapu. Instytucje rynku finansowego są zainteresowane przede wszystkim udzielaniem wsparcia na dużą skalę - w Polsce, powyżej 3 mln dolarów. Z drugiej strony, pomoc unijna i rządowa oferuje raczej niewielkie sumy. Większość MŚP zgłasza jednak potrzeby kapitałowe w wielkości 300 tys. - 2 mln dolarów. Ten problem nie jest tożsamy, ale pokrywa się częściowo z luką finansowania w wyżej zdefiniowanym rozumieniu, szczególnie, że oba typy luki dotyczą przede wszystkim sektora MŚP⁸. W analizowanym kontekście istotne jest również zdefiniowanie pokrewnego pojęcia, którym jest luka **środków trwałych stanowiąca różnicę** pomiędzy rzeczywistym, a optymalnym poziomem kapitału fizycznego w przedsiębiorstwach. Występowanie luki środków trwałych oznacza, że badane firmy nie osiągały w przeszłości optymalnego (przy założeniu efektywnego działania rynku kapitałowego) poziomu inwestycji. Luka finansowania w przeszłości wpłynęła więc na teraźniejszy poziom luki środków trwałych. Zmierzona dzięki modelowi luka środków trwałych pozwala na oszacowanie ex post poziomu luki finansowania.

Odmiernym aspektem luki finansowej może być również kwestia braku wiedzy firm zainteresowanych pozyskaniem finansowania na temat oferty dostępnych na rynku IF. Jak wynika z badań empirycznych, ponad 85% przedsiębiorstw segmentu MŚP korzysta wyłącznie ze środków własnych. Reasumując najistotniejszą przyczyną luki finansowej jest asymetria informacji. Nie oznacza to, że nie istnieją inne niedoskonałości rynku w zakresie finansowania przedsiębiorstw, które nie są ujęte w definicji luki finansowej i które mogą stanowić same z siebie przyczynek do

⁴ Pojęcie asymetrii informacji oznacza sytuację, w której jedna ze stron biorących udział w procesie wymiany posiada więcej informacji niż druga. Wystąpienie tej sytuacji prowadzi do zaburzeń w działaniu rynku poprzez nieefektywną alokację zasobów, gdyż mechanizm rynkowy nie zapewnia ich optymalnego rozmieszczenia. Asymetria informacji jest najczęściej rozpatrywana w odniesieniu do rynku dóbr i usług, rynku ubezpieczeń, rynku pracy oraz rynku źródeł finansowania. Encyklopedia zarządzania.

⁵ Raport IBS (2013), Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014–2020, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa.

⁶ Revest, V., & Sapio, A. (2012). Financing technology-based small firms in Europe: what do we know?. *Small Business Economics*, 39(1), 179-205.

⁷ OECD (2006), *The SME Financing Gap (Volume I): Theory and Evidence*.

⁸ Raport IBS (2013), Ocena luki finansowej ..., op. cit.

interwencji publicznej. **Wśród najważniejszych zawodności rynku finansowania wyróżnić można⁹:**

- Efekty zewnętrzne - występują w przypadku przedsiębiorstw, które nie są w stanie zawłaszczyć pełni korzyści, jakie ich produkty wywołują w skali całej gospodarki. Finansowanie przedsiębiorstwa, które nie otrzymuje zwrotu z korzyści społecznej inwestycji¹⁰, jest mniej opłacalne, niż finansowanie przedsiębiorstwa, którego produkt jest tak samo użyteczny, ale firma jest w stanie uzyskać zapłatę od wszystkich, którzy z tego produktu korzystają.
- Dobra publiczne - są to dobra, które są niekonkurencyjne w konsumpcji - tzn. konsumpcja dobra przez jedną osobę nie umniejsza możliwości korzystania innych osób z tego samego dobra – i jednocześnie nie da się wyłączyć ich z konsumpcji – np. latarnie morskie - służą one jednocześnie wszystkim statkom w zasięgu jej działania i nie ma możliwości wyłączenia któregoś z korzystania z jej usług.
- Cykl koniunkturalny - istnieją różne wyjaśnienia przyczyn występowania zmian koniunktury i niektóre mają swoje źródło w nieefektywnym działaniu rynków finansowych. Recesja może się wiązać ze zbyt małą dostępnością finansowania w gospodarce.

Co istotne, nieefektywność rynku w tych obszarach może, ale nie musi, być uzasadnieniem interwencji publicznej.

Krytyczną przesłanką do stwierdzenia, że dane przedsiębiorstwo wymaga publicznego wsparcia jest zaistnienie przynajmniej jednej z dwóch przyczyn:

- **Podmiot znajduje się w luce finansowania**, czyli nie dysponuje realną możliwością pozyskania z rynku finansowego kapitału na realizację proponowanego przedsięwzięcia, przy czym jest ono uzasadnione ekonomicznie (wykonalne). Brak dostępu do źródła finansowania oznacza, że kapitał nie może być pozyskany na powszechnie stosowanych zasadach rynkowych. Ta niedoskonałość jest najczęściej wynikiem negatywnej oceny projektu (lub wnioskodawcy) przez instytucję finansującą (znaczenie mają tu opisane wcześniej niedoskonałości rynku finansowania). Decydujące znaczenie mogą mieć tu rozmaite czynniki szczegółowe, które są na ogół wynikiem występowania zjawiska asymetrii informacji, które pojawia się na linii dawca finansowania – ubiegający się o finansowanie. Skutkiem asymetrii informacji jest negatywna selekcja. Jest to zachowanie dawcy polegające na ograniczeniu dostępności kapitału. W rezultacie dochodzi do racjonowania finansowania. Jest to motywowane brakiem zdolności dokonania skutecznej oceny, którzy klienci okażą się rzetelni, a którzy nie. W rezultacie dostęp do finansowania regulowany jest przez rozmaite czynniki, które mają w jakiś sposób zmniejszać udział w portfelu klientów ocenianych jako zbyt ryzykownych (np. eliminuje się podmioty najmniejszych rozmiarów, w przypadku których najtrudniej jest ustalić wykonalność oferowanych przez nie projektów, żąda się wygórowanych zabezpieczeń, zmniejsza wielkość finansowania czy wreszcie oferuje się finansowanie na bardzo wymagających warunkach).
- **Rentowność projektu jest niska lub trudna do oszacowania**, co powoduje, że podmiot, rozważając podjęcie projektu, nie decyduje się na jego realizację na warunkach rynkowych (np. w oparciu o środki finansowe pozyskiwane na rynku komercyjnym), choć jest to

⁹ Raport IBS (2013), Ocena luki finansowej ..., op. cit.

¹⁰ Kategoria korzyści społecznych oznacza efekty realizacji przedsięwzięć, które zaspokajają potrzeby i rozwiązują problemy społeczne. Przykładem może być inwestycja w sieć transportu zbiorowego, minimalizująca czas potrzebny na dojazd do miejsca pracy/pobierania nauki oraz zmniejszająca zanieczyszczenie powietrza.

przedsięwzięcie wykonalne finansowo (umożliwi wywiązanie się ze zobowiązań wynikających z pozyskanego finansowania), ale w ocenie jego pomysłodawcy jest zbyt mało opłacalne (istnieją inne, alternatywne kierunki zagospodarowania kapitału, których wynik oceniany jest jako korzystniejszy). W takiej sytuacji celem interwencji publicznej może być aktywizowanie IF, ale udostępnianych np. po niższym koszcie niż rynkowy (na ogół o oprocentowaniu pożyczek lub kredytów poniżej poziomu oprocentowania instrumentów komercyjnych, o niższych prowizjach i innych opłatach itp.) oraz o specyficznych parametrach (np. wydłużona karencja w spłacie, długi okres finansowania, niski wkład własny lub ograniczone wymogi dotyczące zabezpieczenia).

4. Zastosowanie instrumentów finansowych w poprzednich perspektywach finansowych

4.1 Wykorzystanie IF w RPO WO 2007-2013

ZAŁOŻENIA

W perspektywie finansowej 2007-2013 działania w zakresie wsparcia instrumentów inżynierii finansowej realizowane były w ramach Osi priorytetowej 1 *Wzmocnienie atrakcyjności gospodarczej regionu*, w działaniu 1.2 *Zapewnienie dostępu do finansowania przedsiębiorczości RPO WO 2007-2013*, wdrażanych w całości przez IP II stopnia (Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki).

Na realizację działania przeznaczono łącznie **24,97 mln EUR** w ramach EFRR, co stanowiło **5,08%** alokacji na Program.

W ramach RPO WO 2007-2013 instrumenty inżynierii finansowej wdrażane były w **modelu bezpośrednim, bez funduszu powierniczego**. W finansowanie instrumentu inżynierii finansowej zaangażowane były tylko środki unijne. Wraz ze wsparciem w zakresie instrumentów finansowych nie były stosowane dotacje na spłatę odsetek ani dotacje na opłaty gwarancyjne.

EFEKTY WDRAŻANIA

W ramach działania 1.2. przeprowadzono **4 nabory** wniosków. Wsparcie uzyskały **3 podmioty**, tj.:

- Fundacja Rozwoju Śląska (FRŚ) - 3 umowy,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu (WFOŚiGW) - 1 umowa,
- Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych (ORFPK) – 1 umowa.

łącznie od uruchomienia Programu realizowanych było **5 umów** o dofinansowanie projektów na łączną kwotę dofinansowania EFRR **24,97 mln EUR** (102 mln PLN)¹¹, co stanowi 100% alokacji przeznaczonej na działanie.

Szczegółowe informacje nt. stanu wdrażania działania 1.2 od uruchomienia Programu zostały zaprezentowane w Tabelach 1-2. Informacje zostały przedstawione na podstawie sprawozdań merytorycznych składanych przez beneficjentów funduszy.

Tabela 1. Stan wdrażania działania 1.2 od uruchomienia RPO WO 2007-2013

Lp.	Beneficjent/nr umowy	Umowy podpisane z beneficjentem	Umowy podpisane przez beneficjenta z ostatecznymi odbiorcami		
		Dofinansowanie z EFRR [mln EUR]	Liczba udzielonych pożyczek/poręczeń	Dofinansowanie z EFRR [mln EUR]	% realizacji umowy przez beneficjenta
1.	FRŚ 01.02.00-16-004/09	5,66	412 pożyczek	16,10	284%
2.	FRŚ 01.02.00-16-002/10	5,04	306 pożyczek	14,52	288%

¹¹ Wg kursu: 1 EUR = 4,4299 PLN (kurs obowiązujący do Sprawozdania końcowego z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013).

Lp.	Beneficjent/nr umowy	Umowy podpisane z beneficjentem	Umowy podpisane przez beneficjenta z ostatecznymi odbiorcami		
		Dofinansowanie z EFRR [mln EUR]	Liczba udzielonych pożyczek/poręczeń	Dofinansowanie z EFRR [mln EUR]	% realizacji umowy przez beneficjenta
3.	FRŚ 01.02.00-16-001/12	6,35	256 pożyczek	12,28	193%
4.	WFOŚiGW 01.02.00-16-003/09	5,52	151 pożyczek	7,22	131%
5.	ORFPK 01.02.00-16-002/09	2,40	127 poręczeń	4,12	172%
OGÓŁEM: 5 umów		24,97	1 252	54,24	-

Źródło: Opracowanie IZ RPO WO 2007-2013 na podstawie sprawozdań miesięcznych z działalności funduszy poręczeniowych/pożyczkowych, wg stanu na 31 grudnia 2016 r.

łącna wartość podpisanych **1 252 umów** pożyczek/poręczeń z ostatecznymi odbiorcami stanowi ponad **217 %** środków przekazanych do funduszy.

Natomiast wartość środków faktycznie wypłaconych ostatecznym odbiorcom wynosi blisko 52 mln EUR, co stanowi ponad 208% środków przekazanych do funduszy i blisko 96% wartości umów podpisanych z beneficjentami ostatecznymi.

Średnia wartość przyznawanej przez fundusze pożyczki wyniosła około **44,5 tys. EUR**, natomiast **średnia wartość udzielonego poręczenia** – **32,5 tys. EUR**.

Tabela 2. Środki faktycznie wypłacone przez fundusze ostatecznym odbiorcom

Lp.	Beneficjent/nr umowy	Środki faktycznie wypłacone ostatecznym odbiorcom	
		Liczba	Dofinansowanie z EFRR [mln EUR]
1.	FRŚ 01.02.00-16-004/09	406 pożyczek	15,25
2.	FRŚ 01.02.00-16-002/10	295 pożyczek	14,15
3.	FRŚ 01.02.00-16-001/12	257 pożyczek	11,96
4.	WFOŚiGW 01.02.00-16-003/09	147 pożyczek	6,51
5.	ORFPK 01.02.00-16-002/09	127 poręczeń	4,12
OGÓŁEM: 5 umów		1 232	51,99

Źródło: Opracowanie IZ RPO WO 2007-2013 na podstawie sprawozdań miesięcznych z działalności funduszy poręczeniowych/pożyczkowych, wg stanu na 31 grudnia 2016 r.

OBRÓT ŚRODKAMI

Wg stanu na 31 grudnia 2016 r. zgodnie z danymi w Krajowym Systemie Informatycznym (SIMIK 07-13) dla wszystkich 5 umów zakończył się termin realizacji projektów (termin ten dotyczy pierwszego obrotu środkami). **W ramach 4 realizowanych umów dokonano co najmniej 1 obrotu środkami.**

Zgodnie z pierwszym obrotem środkami łączna wartość środków EFRR pozostałych w funduszach wyniosła 26,5 mln EUR, natomiast biorąc pod uwagę kolejne obroty środkami w funduszach (wg stanu na 31 grudnia 2016 r.) wartość pozostałych środków EFRR wyniosła 30,4 mln EUR.

Łączna wartość podpisanych umów pożyczek/poręczeń z ostatecznymi odbiorcami od uruchomienia Programu stanowi ponad **226%** środków przekazanych do funduszy, pomniejszonych o koszty zarządzania beneficjentów. W przypadku dwóch umów z FRŚ (01.02.00-16-004/09 i 01.02.00-16-002/10) można zauważyć dużą aktywność w zakresie obrotu środkami UE, bowiem w ramach tych umów kończy się „trzeci obrót” środkami. Również w ramach pozostałych umów trwa trzeci bądź drugi „obrot” środkami. Tak wysoko zaawansowany poziom wdrażania instrumentów finansowych potwierdza duże zainteresowanie sektora MŚP w zakresie korzystania z instrumentów zwrotnych.

W ramach przeprowadzonego w 2014 r. badania ewaluacyjnego *Ewaluacja ex-ante instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020* dokonana została ocena skuteczności instrumentów finansowych w województwie opolskim wdrażanych w ramach RPO WO 2007-2013. Ewaluator wskazał, iż najmocniejszą stroną IF w tym okresie była dostępność wsparcia dla sektora MŚP, mającego trudności z uzyskaniem kapitału w komercyjnych instytucjach finansowych. Dostępność ta przejawiała się zarówno w preferencyjnym oprocentowaniu, co miało znaczenie dla niewielkich bądź nowopowstałych firm, jak i łatwiejszych warunkach uzyskania pożyczki i poręczenia.

W okresie programowania IZ RPO WO 2007-2013 **nie napotkała na problemów** w zakresie wdrażania działania 1.2 *Zapewnienie dostępu do finansowania przedsiębiorczości*.

4.2 Wykorzystanie IF w RPO WO 2014-2020

ZAŁOŻENIA

Wsparcie unijne w ramach RPO WO 2014-2020 było udzielane w formie dotacji, jak również poprzez zwrotne instrumenty finansowe. W województwie opolskim wspierane były fundusze pożyczkowe udzielające wsparcia głównie przedsiębiorstwom z sektora MŚP. W ramach Programu zastosowano procedurę pozakonkursową, w ramach której zidentyfikowano Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) jako beneficjenta, który pełni rolę Menadżera Funduszy Funduszy (MFF). MFF wybrał Pośredników Finansowych, którzy udzielali pożyczek ostatecznym odbiorcom.

Alokacja środków UE przeznaczona na instrumenty finansowe po zmianach finansowych w Programie wyniosła **49,29 mln EUR** (w tym 48,31 mln EUR z EFRR, a 0,98 mln EUR z EFS), co stanowi **5,15%** alokacji na Program.

EFEKTY WDRAŻANIA

Podział alokacji UE na instrumenty finansowe w ramach poszczególnych działań/poddziałów oraz wartość umów z BGK przedstawia Tabela 3.

Tabela 3. Podział alokacji oraz wartość umów z BGK w ramach instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020

Nr i nazwa działania/poddziałania		Kwota alokacji [mln EUR]	Umowy z BGK	
			Całkowita wartość [mln PLN]	Wartość dofinansowania UE [mln PLN]
2.1.1	Nowe produkty i usługi	40,11	203,00	180,26
3.2.3	Efektywność energetyczna w MSP	4,10	21,37	18,16
3.4	Efektywność energetyczna w mieszkalnictwie	4,10	21,37	18,16
7.3	Zakładanie działalności gospodarczej	0,98	5,18	4,40
RAZEM:		49,29	250,92	220,98

Źródło: Opracowanie własne IZ RPO WO 2014-2020.

W działaniach wspieranych poprzez IF realizowane są m.in. projekty z zakresu:

- podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez zwiększenie aktywności inwestycyjnej w obszarze nowych produktów i usług,
- modernizacji energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych,
- zastosowania energooszczędnych technologii produkcji i użytkowania energii,
- rozpoczęcia działalności gospodarczej.

Wsparcie udzielane poprzez instrumenty finansowe skierowane jest głównie do **przedsiębiorstw z sektora MŚP, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych** oraz **osób bezrobotnych**, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo.

W wyniku realizowanych działań:

- łącznie podpisano **6 umów** o dofinansowanie z MFF (BGK) z czego aktualnie realizowane są **4** na kwotę dofinansowania z UE **220,98 mln PLN**,
- zatwierdzono **wnioski o płatność** na kwotę dofinansowania z UE **219,29 mln PLN**,
- do końca 2022 r. BGK w ramach podpisanych umów wypłacił pośrednikom finansowym łącznie **205,65 mln PLN**,
- pośrednicy finansowi podpisali z ostatecznymi odbiorcami **1 076 umów** na łączną wartość wkładu UE **203,93 mln PLN** co stanowi **92,3%** umów z MFF.

Wśród odbiorów ostatecznych największym zainteresowaniem cieszą się pożyczki udzielane w ramach Poddziałania **2.1.1 Nowe produkty i usługi**, gdzie podpisano już **897 umów pożyczek** na ponad **166,36 mln PLN** dofinansowania z UE.

Dodatkowo w 2020 r. w związku z pandemią COVID-19 w ramach poddziałania 2.1.1 podpisano umowy z Pośrednikami finansowymi na wsparcie MŚP w zakresie pożyczek płynnościowych z karencją w ich spłacie oraz pożyczek na bieżącą działalność, których wartość dofinansowania z UE wyniosła **48,39 mln PLN**. Pożyczki udzielane są przez ORFR oraz FRŚ na pomoc MŚP dotkniętych skutkami społeczno-gospodarczymi COVID-19.

Stan wdrażania instrumentów finansowych w podziale na poszczególne działania/poddziałania oraz pośredników finansowych przedstawia Tabela 4.

Tabela 4. Stan wdrażania instrumentów finansowych w ramach RPO WO 2014-2020.

[mln PLN]

Umowy z BGK		Umowy z pośrednikami	Umowy z ostatecznymi odbiorcami	
liczba	wartość	nazwa pośrednika	liczba	wartość
2.1.1 Nowe produkty i usługi				
1	180,26	Bank Gospodarstwa Krajowego (w roli PF)	4	0,42
		Konsorcjum: Fundacja Rozwoju Śląska - Lider, Centrum Rozwoju Biznesu Sp. z o.o. - Uczestnik	251	44,97
		Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A.	94	19,84
		Fundacja Rozwoju Śląska	248	47,79
		Agencja Leasingu i Finansów S.A.	50	4,95
		Fundacja Rozwoju Śląska	122	24,19
		Opolski Regionalny Fundusz Rozwoju Sp. z o.o.	128	24,20
		Suma dla 2.1.1	897	166,36
3.2.3 Efektywność energetyczna w mieszkalnictwie				
1	18,16	Fundacja Rozwoju Śląska	56	17,20
3.4 Efektywność energetyczna w MSP				
1	18,16	Fundacja Rozwoju Śląska	34	11,66
		Fundacja Rozwoju Śląska	19	5,00

Umowy z BGK		Umowy z pośrednikami	Umowy z ostatecznymi odbiorcami	
liczba	wartość		liczba	wartość
		<i>nazwa pośrednika</i>		
		Suma dla 3.4	53	16,66
7.3 Zakładanie działalności gospodarczej				
1	4,40	Polska Fundacja Przedsiębiorczości	70	3,71
4	220,98	SUMA dla RPO WO 2014-2020	1 076	203,93

Źródło: Opracowanie IZ RPO WO 2014-2020 na podstawie danych z SL2014.

W okresie programowania IZ RPO WO 2014-2020 **napotkała na problemy** w zakresie wdrażania IF, tj.:

- 2018 r. - w wyniku braku zainteresowania ze strony oferentów – potencjalnych pośredników finansowych (ogłoszone były dwa przetargi, w których nie zostały złożone oferty, bez sukcesu zakończyło się także tzw. postępowanie z wolnej ręki), podjęta została decyzja o **rezygnacji z wdrażania IF finansującego rozwój OZE (Działania 3.3 Odnawialne źródła energii)**.

Jako przyczynę niepowodzenia Działania 3.3 wskazać należy trudny i specyficzny zakres możliwy do sfinansowania w ramach pożyczki na OZE, który w połączeniu ze specyfiką/ograniczonym potencjałem rynku opolskiego, w tym niską świadomością w zakresie OZE, nie zachęcał potencjalnych pośredników finansowych do podjęcia ryzyka realizacji umów operacyjnych.

- 2019 r. - z powodu nieosiągnięcia zadowalających rezultatów w obszarze rozwoju innowacyjności i **wdrażania prac B+R**, została podjęta decyzja o **wycofaniu środków RPO z IF (Działanie 1.1 Innowacje w przedsiębiorstwach)**. Umowa została rozwiązana, a BGK zwrócił środki do IZ stwierdzając niekwalifikowalność całego portfela pożyczek zawartych w ramach innowacji.

Jako przyczynę nieosiągnięcia rezultatów należy wskazać: zawyżone/zbyt skomplikowane parametry produktowe w stosunku do potrzeb rynkowych/brak synchronizacji potrzeb rynkowych z instrumentem wsparcia.

- 2020 r. - została podjęta decyzja o **zmniejszeniu o połowę skali środków RPO przeznaczonych na pożyczki dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą**.
- 2020 r. - w odpowiedzi na wyzwania wynikające z konieczności przeciwdziałania skutkom COVID-19, uruchomiony został specjalny **produkt płynnościowy (pożyczki obrotowe)**, oferowany przez dwa podmioty – ORFR i FRŚ. Środki RPO WO 2014-2020 zostały udostępnione pośrednikom na mocy umowy zawartej z BGK.
- Rozwój ogólnokrajowych instrumentów gwarancyjnych (w szczególności oferowanych przez BGK gwarancji de minimis oraz gwarancji Biznesmax - POIR) utrudnił działalność regionalnych funduszy poręczeniowych. IZ podjęła decyzję o **rezygnacji z produktów poręczeniowych** w ramach RPO WO 2014-2020.

Aktualnie na rynku działa jedynie Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych, oferujący poręczenie wadialne oraz leasingowe, a także udzielający poręczeń kredytów inwestycyjnych oraz obrotowych w oparciu o środki RPO WO 2007-2013 w ramach tzw. strategii wyjścia.

5. Założenia programu regionalnego na perspektywę 2021-2027

5.1 Cele i zakres FEO 2021-2027

Program FEO 2021-2027 zakłada realizację pięciu Celów Polityki (CP) finansowanych z EFRR i EFS+, takich jak:

- CP 1 – **Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa** dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej [EFRR],
- CP 2 – **Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej** oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej [EFRR],
- CP 3 – **Lepiej połączona Europa** dzięki zwiększeniu mobilności [EFRR],
- CP 4 – **Europa o silniejszym wymiarze społecznym**, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych [EFRR, EFS+],
- CP 5 – **Europa bliższa obywatelom** dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych [EFRR].

Zakres tematyczny przedmiotowych Celów Polityki ma przełożenie odpowiednio w ramach dziesięciu Priorytetów FEO 2021-2027, których wykaz przedstawiony został w Tabeli 5.

Tabela 5. Podział alokacji FEO 2021-2027 wg Priorytetów.

		[mln EUR]
Nr i nazwa Priorytetów		Kwota alokacji
Priorytet 1 CP 1	Fundusze Europejskie na rzecz wzrostu innowacyjności i konkurencyjności opolskiego	113,3
Priorytet 2 CP 2	Fundusze Europejskie dla czystej energii i ochrony środowiska naturalnego w województwie opolskim	169,4
Priorytet 3 CP 2	Fundusze Europejskie na zrównoważony transport miejski województwa opolskiego	120,5
Priorytet 4 CP 3	Fundusze Europejskie na rzecz spójności i dostępności komunikacji województwa opolskiego	117,7
Priorytet 5 CP 4	Fundusze Europejskie wspierające opolski rynek pracy i edukację	147,3
Priorytet 6 CP 4	Fundusze Europejskie wspierające włączenie społeczne w opolskim	52,8
Priorytet 7 CP 4	Fundusze Europejskie wspierające usługi społeczne i zdrowotne w opolskim	57,9

Nr i nazwa Priorytetów		Kwota alokacji
Priorytet 8 CP 4	<i>Europejski Budżet dla społeczeństwa opolskiego</i>	7,2
Priorytet 9 CP 4	<i>Fundusze Europejskie wspierające inwestycje społeczne w opolskim</i>	55,0
Priorytet 10 CP 5	<i>Fundusze Europejskie na wzmocnienie potencjałów endogenicznych Opolskiego</i>	86,6
Pomoc techniczna EFRR		27,5
Pomoc techniczna EFS+		11,2
RAZEM:		966,4

Źródło: Opracowanie IZ na podstawie FEO 2021-2027.

Alokacja na realizację programu FEO 2021-2027 wynosi **966 481 697 EUR**, w tym:

- 690 114 270 EUR - EFRR, z czego: 27 535 559 EUR pomoc techniczna
- 276 367 427 EUR - EFS+, z czego: 11 199 693 EUR pomoc techniczna.

Ponadto Instytucja Zarządzająca zobowiązana jest do osiągnięcia przedstawionych poniżej poziomów koncentracji tematycznej¹²:

- CP1: ok. **14,84%** środków EFRR (tj. 102 409 690 EUR),
- CP2: ok. **33,23%** środków EFRR (z niskoemisyjnej mobilności miejskiej wlicza się jedynie 50% alokacji (tj. 229 357 049)),
- na **wydatki/cele klimatyczne**: ok. **34,51%** środków EFRR (tj. 238 163 679 EUR),
- na działania z zakresu **włączenia społecznego**: ok. **27,4%** środków EFS+ (tj. 75 726 189 EUR),
- na **zrównoważony rozwój obszarów miejskich**, wdrażany w szczególności z wykorzystaniem ZIT: ok. **16,15%** środków EFRR (tj. 111 421 161 EUR).

¹² Zgodnie z zapisami *Kontraktu Programowego dla Województwa Opolskiego*, który został przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Opolskiego nr 6366/2022 z dnia 24 stycznia 2022 r., a następnie podpisany przez stronę rządową i samorządową w dniu 15 marca 2022 r. wraz z Aneks nr 1 podpisanym w dniu 29 maja 2023 r.

5.2 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych w 2021-2027

Program FEO 2021-2027 zakłada wykorzystanie instrumentów finansowych w ramach dwóch Priorytetów:

- Priorytet 1 *Fundusze Europejskie na rzecz wzrostu innowacyjności i konkurencyjności opolskiego* w zakresie obszarów: ekoinnowacje w MŚP, wsparcie w zakresie wdrażania TIK w MŚP oraz inwestycje w MŚP - planowana alokacja **33,0 mln EUR**,
- Priorytet 2 *Fundusze Europejskie dla czystej energii i ochrony środowiska naturalnego w województwie opolskim*, w zakresie obszarów: poprawa efektywności energetycznej w mikro i małych przedsiębiorstwach, kompleksowa modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej, sieci ciepłownicze oraz odnawialne źródła energii - planowana alokacja **51,75 mln EUR**.

Planowana łączna alokacja środków UE przeznaczona na IF wynosi **84,75 mln EUR**, co stanowi **8,77 %** alokacji na Program.

IF będą wdrażane w FEO 2021-2027 w modelu z Funduszem Powierniczym, którego Menadżerem będzie Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK).

Produkty finansowe będą udostępniane ostatecznym odbiorcom przez **podmioty wdrażające fundusze szczegółowe** (tj. Partnerów Finansujących), wybrane przez BGK w procedurze konkurencyjnej.

Planuje się wykorzystanie w FEO 2021-2027 **instrumentów finansowych (pożyczek)** oraz **instrumentów łączących** w jednej operacji instrument finansowy i dotację, tzw. instrumentu mieszanego – **pożyczki z częściowym umorzeniem kapitału**.

Szczegółowe informacje przedstawia Tabela 6 i 7.

Tabela 6. Zastosowanie Instrumentów Finansowych w ramach FEO 2021-2027 w **Celu Polityki 1 - Priorytet 1** Fundusze Europejskie na rzecz wzrostu innowacyjności i konkurencyjności opolskiego.

[mln EUR]

Obszar wsparcia / typy przedsięwzięć	Cel szczegółowy	IF planowane do realizacji		Ostateczny odbiorca
		Forma*	alokacja	
CEL POLITYKI 1 [Działanie 1.11 <i>Instrumenty finansowe w gospodarce</i>]				
Typ 1. Ekoinnowacje i zarządzanie efektywnością środowiskową m.in. działania zmierzające w kierunku gospodarki zasobooszczędnej	(i)	pożyczki	5,0	MŚP z całego terenu woj. opolskiego
Typ 2. Wdrażanie TIK w MŚP: a. poprzez realizację rozwiązań cyfrowych o mniej specjalistycznym charakterze (np. oprogramowanie biurowe, księgowe, systemy operacyjne) b. poprzez wdrożenie specjalistycznych rozwiązań cyfrowych, których następstwem będą: zmiana modeli biznesowych, zmiana w procesach produkcyjnych lub organizacyjnych firmy	(ii)	pożyczki	5,0	MŚP z całego terenu woj. opolskiego
Typ 3. Inwestycje w MŚP: a. Inwestycje w nowoczesne maszyny i urządzenia oraz sprzęt produkcyjny, wartości niematerialne i prawne wraz z doradztwem/szkoleniem, w celu wprowadzenia na rynek nowych produktów lub usług b. Inwestycje w MŚP zwiększające skalę ich działalności oraz wzrost zasięgu oferty	(iii)	pożyczki	23,0	MŚP z całego terenu woj. opolskiego
RAZEM		-	33,0	-

* Zgodnie z zapisami programu FEO 2021-2027 dla niektórych obszarów interwencji był przewidziany instrument mieszany (tj. instrument finansowy - pożyczka połączona z dotacją w jednej operacji). Brak uzasadnienia dla łączenia pożyczki z dotacją w jednej operacji został przedstawiony w Rozdziale 6.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie programu FEO 2021-2027.

Tabela 7. Zastosowanie Instrumentów Finansowych w ramach FEO 2021-2027 w **Celu Polityki 2 - Priorytet 2** Fundusze Europejskie dla czystej energii i ochrony środowiska naturalnego w województwie opolskim.

Obszar wsparcia / typy przedsięwzięć	Cel szczegółowy	IF planowane do realizacji		Ostateczny odbiorca
		forma	alokacja	
CEL POLITYKI 2 [Działanie 2.7 Instrumenty finansowe w obszarze środowiska]				
Typ 1. Poprawa efektywności energetycznej w mikro i małych przedsiębiorstwach (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE.	(i)	IF połączone z dotacją	9,0	Mikro i małe przedsiębiorstwa
Typ 2. Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej. Przedsięwzięcia dot. obiektów, przy braku spełnienia łącznie następujących warunków: 1) przyjęcie przez region POP zgodnego z art. 23 dyrektywy 2008/50/WE oraz egzekwowanie zapisów uchwał antysmogowej i niewprowadzania do tych aktów zmian niekorzystnych z punktu widzenia ochrony powietrza, w szczególności zmian polegających na łagodzeniu ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji lub odroczeniu terminu wejścia w życie tych ograniczeń i zakazów, 2) wskaźnik dochodów podatkowych JST (wskaźnik Gg dla inwestycji realizowanych przez gminy, Pp dla inwestycji realizowanych przez powiaty), który powinien być niższy od średnich wartości na poziomie województwa. Typ 3. Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne.		IF połączone z dotacją	12,75	JST, Jednostki organizacyjne działające w imieniu JST, PPP

Obszar wsparcia / typy przedsięwzięć	Cel szczegółowy	IF planowane do realizacji		Ostateczny odbiorca
		forma	alokacja	
Typ 4. Kompleksowa modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków mieszkalnych (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej. Z programu nie będą wspierane budynki należące do skarbu państwa oraz budynki wielorodzinne spółdzielni mieszkaniowych.		IF połączone z dotacją	3,0	Wspólnoty mieszkaniowe, Towarzystwa Budownictwa Społecznego (inne niż budynki spółdzielni mieszkaniowych i inne niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa/spółek z udziałem SP)
Typ 5. Budowa i modernizacja efektywnych sieci ciepłowniczych lub sieci ciepłowniczych będących w fazie transformacji do efektywnych wraz z magazynowaniem ciepła (inwestycje do 5 MW mocy zamówieniowej).		IF połączone z dotacją	7,0	przedsiębiorstwa ciepłownicze (w tym spółki komunalne), JST, Jednostki organizacyjne działające w imieniu JST, PPP
Typ 6. Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. Typ 7. Magazyny energii OZE i niezbędna infrastruktura odbioru i dystrybucji wyprodukowanej energii. Typ 8. Projekty z zakresu energetyki rozproszonej (np. klastry energetyczne, spółdzielnie energetyczne) – w zakresie wytwarzania energii elektrycznej.	(ii)	IF połączone z dotacją	8,0	MŚP, klastry energetyczne, spółdzielnie /wspólnoty energetyczne
			8,0	JST, Jednostki organizacyjne działające w imieniu JST, spółki komunalne
Typ 9. Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE wraz z przyłączeniem do sieci. Typ 10. Projekty z zakresu energetyki rozproszonej (np. klastry energetyczne, spółdzielnie energetyczne) – w zakresie wytwarzania ciepła.		IF połączone z dotacją	2,0	MŚP, klastry energetyczne, spółdzielnie / wspólnoty energetyczne
			2,0	JST, Jednostki organizacyjne działające w imieniu JST, spółki komunalne
		RAZEM	51,75	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie programu FEO 2021-2027.

5.2. Syntetyczny opis zastosowania metodologii¹³

5.2.1 Metodologia oparta na wytycznych krajowych

Jako bazową metodę badania przyjęto metodologię wykorzystaną w analizie przeprowadzonej przez zespół Jacka Kotrańskiego pn. *Raport z szacowania potrzeb finansowych oraz luki finansowej - w ramach badania Opracowanie metodologii szacowania potrzeb finansowych oraz luki finansowej w obszarach polityki rozwoju wraz z pierwszym oszacowaniem*¹⁴.

W przypadkach, gdy obszary nie zostały objęte przedmiotowym opracowaniem posłużono się autorską metodologią opartą o przyjęty schemat postępowania w wytycznych krajowych (czyli kolejno: oszacowanie potrzeb inwestycyjnych, przyjęcie wskaźnika kosztów jednostkowych, oszacowanie potrzeb finansowych, wyliczenie luki finansowej, jeżeli dotyczy danego obszaru i na koniec rekomendacja w zakresie instrumentów finansowych). Zgodnie z podejściem zaprezentowanym w wytycznych krajowych przyjęto odrębne metody szacowania luki w szeroko rozumianym obszarze przedsiębiorczości oraz pozostałych obszarach analizy.

5.2.2 Wprowadzenie dla obszaru analizy przedsiębiorczości

Szacowanie potrzeb finansowych oraz luki finansowej przedsiębiorstw niefinansowych, działających w segmencie MŚP przeprowadzono w trzech etapach uwzględniających następujące działania:

- analizę potrzeb finansowych,
- identyfikację źródeł finansowania tych potrzeb,
- oszacowanie luki finansowej.

ANALIZA POTRZEB FINANSOWYCH

Punktem wyjścia do wyliczenia potrzeb o charakterze inwestycyjnym stanowią dane GUS dotyczące nakładów na rzeczowe aktywa trwałe w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych. W celu oszacowania wartości nakładów na rzeczowe aktywa trwałe w latach kolejnych, wyliczono na podstawie danych GUS średnią dynamikę wzrostu tych nakładów. Iloczyn wartości bazowej nakładów i średniego wskaźnika wzrostu pozwolił na ustalenie dynamiki wzrostu nakładów w kolejnych okresach. Uwzględniono również współczynniki korygujące związane z okolicznościami dotyczącymi ogłoszonej przez WHO w marcu 2020 r. światowej pandemii COVID 19.

Oszacowanie nakładów obrotowych przeprowadzono przy założeniu, że stanowią one uzupełnienie finansowania nakładów o charakterze inwestycyjnym. W konsekwencji jako podstawę wyliczeń przyjęto dwie zmienne: wartość nakładów inwestycyjnych oraz odsetek jaki stanowią nakłady obrotowe w nakładach ogółem. Wartość relacji nakładów obrotowych do nakładów ogółem ustalono na podstawie danych GUS dotyczących wyników finansowych podmiotów gospodarczych oraz danych NBP dotyczących udziału kredytów obrotowych w wartości kredytów ogółem. Z uwagi na długoterminową utrzymującą się tendencję dotyczącą przedmiotowej relacji (trwającej nieprzerwanie od 2015 r.), zbieżną w szacunkach GUS i NBP, przyjęto na potrzeby bieżących ustaleń,

¹³ Rozdział przygotowany na podstawie raportu końcowego „Zastosowanie instrumentów finansowych w województwie opolskim w ramach funduszy unijnych do 2027 roku” Innoreg sp. z o.o., Centrum Komerccjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie sp. z o.o.

¹⁴ www.ewaluacja.gov.pl/strony/badania-i-analazy/wyniki-badan-ewaluacyjnych/badania-ewaluacyjne/raport-z-szacowania-potrzeb-finansowych-oraz-luki-finansowej-w-ramach-badania-pt-opracowanie-metodologii-szacowania-potrzeb-finansowych-oraz-luki-finansowej-w-obszar/ (dostęp 9.08.2021).

jak i ekstrapolacji na przyszłe okresy, że udział kapitału obrotowego w potrzebach finansowych przedsiębiorstw będzie stanowił 0,4.

IDENTYFIKACJA ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Analiza źródeł finansowania potrzeb finansowych przedsiębiorstw przeprowadzona została przy wykorzystaniu średniorocznych danych GUS dotyczących źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (...) według pochodzenia środków. W tym przypadku stwierdzono stałą tendencję w zakresie wartości przytoczonych wskaźników w kolejnych latach, co pozwoliło na przyjęcie założenia o stabilności ich wartości również w zakresie okresu ekstrapolacji. W przypadku nakładów inwestycyjnych średni odsetek finansowania wewnętrznego wyniósł 71%. Natomiast zewnętrznego 29%.

OSZACOWANIE LUKI FINANSOWEJ

Wyznaczenie poziomu luki finansowania przeprowadzone zostało w oparciu o założenie, że obszarem porównawczym będą oszacowane wcześniej łączne potrzeby finansowe o charakterze inwestycyjnym, obrotowym. Zgodnie z przyjętym algorytmem nakłady te zostały skorygowane poprzez pomnożenie ich przez podawane przez NBP średnioroczne wartości odsetka finansowania kredytem nakładów korporacyjnych oraz średniorocznej wartości odsetka nieprzyznanych kredytów korporacyjnych. W ten sposób ustalono zagregowaną wartość luki.

5.2.3 Wprowadzenie dla pozostałych obszarów analizy

Analiza pozostałych obszarów wsparcia została również oparta na bazie wytycznych krajowych. W przypadku braku danych wykonawca raportu zaproponował autorskie rozwiązania, bazujące na ujednoliconym schemacie analizy, tj.:

1. Analiza potrzeb inwestycyjnych w oparciu o różne źródła danych (np. dokumenty strategiczne, dane statystyczne GUS, zdiagnozowane potrzeby opisane w innego typu dokumentach). Analiza potrzeb inwestycyjnych wymaga kwantyfikacji, aby możliwe było przejście do dalszego etapu prac (np. wyrażenie potrzeb w postaci liczby obiektów, gdzie konieczne jest przeprowadzenie termomodernizacji).
2. Oszacowanie uśrednionego kosztu jednostkowego realizacji danego typu wsparcia (np. termomodernizacji jednego obiektu mieszkalnego). Uśredniony koszt był obliczany na podstawie uzyskanych wskaźników w ramach RPO WO 2014-2020 lub też z innych źródeł (np. wytycznych krajowych). Jeżeli dostępność danych sprawiała, iż koszt jednostkowy został obliczony dla roku 2020 i wcześniejszych, wówczas wykorzystano indeks cen produkcji budowlano-montażowej aby przeliczyć wartość na początek 2021 r.
3. Obliczenie potrzeb finansowych jako iloczynu potrzeb inwestycyjnych wyrażonych z wykorzystaniem określonego wskaźnika oraz uśrednionego kosztu jednostkowego.
4. Obliczenie luki finansowej (jeżeli występuje). W przypadku analizowanych obszarów, szereg inwestycji dokonywanych jest przez jednostki samorządu lub też powiązane podmioty. Z tego względu luka finansowa może nie występować.
5. Propozycja i uzasadnienie dla zastosowania instrumentów finansowych.

5.2.4 Korekty związane z pandemią COVID 19

Z uwagi na okoliczności związane z ogłoszoną w marcu 2020 r. przez WHO pandemią COVID 19 i związanymi z wprowadzonymi przez rząd restrykcjami, które silnie dotknęły polskiej gospodarki, dokonano korekt w zakresie ekstrapolacji danych historycznych na przyszłe okresy. Zgodnie z danymi GUS Produkt Krajowy Brutto Polski w 2020 r. spadł o 2,8 proc., po wzroście o 4,5 proc. w 2019 roku. Negatywnym zmianom uległy również inne podstawowe parametry makroekonomiczne, w tym: popyt krajowy spadł w 2020 r. o 3,7 proc., inwestycje zmniejszyły się o 8,4 proc., a konsumpcja prywatna - o 3,0 proc.¹⁵.

5.3 Obszar wsparcia: Przedsiębiorczość

Przedmiotowy rozdział został przygotowany w głównej mierze na podstawie raportu końcowego pn. *Zastosowanie instrumentów finansowych w województwie opolskim w ramach funduszy unijnych do 2027 roku* oraz ogólnodostępnych danych statystycznych.

5.3.1 Inwestycje w MŚP

UZASADNIENIE DLA ZASTOSOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH WRAZ Z KATEGORYZACJĄ¹⁶

Głównym źródłem finansowania dłużnego dla przedsiębiorstw, w tym firm sektora MŚP, są kredyty bankowe. Poważnym problemem dla firm są natomiast zaostrzające się kryteria udzielania kredytów bankowych. Jak wynika z cyklicznego opracowania Narodowego Banku Polskiego w IV kwartale 2022 r. zdecydowana większość ankietowanych banków zaostrzyła kryteria udzielania kredytów krótko- i długoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Ankietowane banki uzasadniały zaostrzenie polityki kredytowej w IV kwartale 2022 r. przede wszystkim pogorszeniem się prognoz sytuacji gospodarczej kraju, a także wzrostem udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytowym, pogorszeniem się bieżącej lub oczekiwanej sytuacji kapitałowej banku oraz wzrostem ryzyka branży¹⁷. W IV kwartale 2022 r. banki odnotowały spadek popytu w większości segmentów kredytu dla przedsiębiorstw. Zarówno duże przedsiębiorstwa, jak i MŚP najbardziej ograniczyły zapotrzebowanie na kredyty długoterminowe. Podobnie jak w poprzednim kwartale zmiany popytu na kredyty krótkoterminowe były różnokierunkowe – duże przedsiębiorstwa zanotowały jego wzrost, a MŚP - spadek. Na spadek popytu na kredyt ze strony przedsiębiorstw wpłynęło przede wszystkim zmniejszenie się zapotrzebowania na finansowanie inwestycji, a ponadto zaostrzenie warunków udzielania kredytów dla przedsiębiorstw i wzrost finansowania z własnych środków. W I kwartale 2023 r. banki planowały dalsze zaostrzenie kryteriów kredytowania przedsiębiorstw, przy czym częściej w przypadku sektora MŚP niż dużych przedsiębiorstw (procenty netto dla kredytów krótko- i długoterminowych, odpowiednio: sektor MŚP: -34% i -37% oraz duże przedsiębiorstwa: -4% i -2%)¹⁸.

¹⁵ GUS, Wstępny szacunek produktu krajowego brutto w IV kwartale 2020 r. Informacje sygnałowe 26.02.2021 r.

¹⁶ Raport końcowy „Zastosowanie instrumentów finansowych w województwie opolskim w ramach funduszy unijnych do 2027 roku” Innoreg sp. z o.o., Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie sp. z o.o.

¹⁷ Banki wskazały na wzrost ryzyka w następujących branżach: wyroby chemiczne, produkcja wyrobów z drewna, budownictwo i deweloperzy mieszkaniowi, produkcja przemysłowa.

¹⁸ Ujemną wartość w nawiasach należy interpretować jako zaostrzenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty, szerzej: NBP, Sytuacja na rynku kredytowym - wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych I kwartał 2023 r., Warszawa, styczeń 2023.

Ważnym elementem wsparcia w pozyskiwaniu finansowania dłużnego (minimalizującym istotną barierę, jaką był brak odpowiednich zabezpieczeń), były też poręczenia i gwarancje kredytowe, udzielane przede wszystkim przez BGK oraz lokalne i regionalne fundusze poręczeń kredytowych. Od dłuższego już czasu kluczową rolę odgrywa oferta BGK, który oferuje gwarancje portfelowe na terenie całego kraju i współpracuje praktycznie z wszystkimi liczącymi się bankami sieciowymi i (poprzez banki zrzeszające) z bankami spółdzielczymi, podczas gdy znaczenie bardzo zasłużonych lokalnych i regionalnych funduszy poręczeń kredytowych stopniowo maleje¹⁹.

Powstaje pytanie, na ile łączna oferta obu grup podmiotów (BGK i funduszy poręczeniowych) jest wystarczająca w celu minimalizacji poważnego problemu w dostępie do finansowania zwrotnego, jakim jest brak wystarczających zabezpieczeń. Jak wynika z badań ilościowych przeprowadzonych w innych województwach problem ten nadal istnieje, choć na pewno jego znaczenie jest ograniczone, w stosunku do sytuacji, gdyby nie była dostępna oferta poręczeniowo - gwarancyjna. Warto natomiast wskazać, że problemy z zabezpieczeniami pojawiają się w przypadku funduszy pożyczkowych, z którymi nie współpracuje BGK (jego oferta gwarancyjna dotyczy wyłącznie kredytów bankowych), a także ograniczenia w poręczaniu pożyczek udzielanych ze środków publicznych, w tym europejskich.

W tym obszarze rekomendowane jest wsparcie instrumentów zwrotnych z preferencyjnym oprocentowaniem i wydłużeniem okresem zwrotu.

SZACUNKOWA WARTOŚĆ POTRZEB FINANSOWYCH I LUKI FINANSOWANIA

Z danych GUS wynika, że w 2019 r. wartość nakładów na rzeczowe aktywa trwałe poniesionych przez badane przedsiębiorstwa wyniosła w skali kraju 240 569,6 mln PLN. W ujęciu regionalnym – w odniesieniu do woj. opolskiego nakłady tej kategorii wyniosły 3 373,9 mln PLN.

W skali ogólnokrajowej udział dużych firm w nakładach inwestycyjnych ogółem oscyluje na poziomie 40%, w województwie opolskich uśredniona wartość za okres 2015-2019 wynosi 37,27%. Na potrzeby dalszych analiz przyjęto wartość regionalną.

Tabela 7. Udział poszczególnych kategorii przedsiębiorstw w nakładach na rzeczowe aktywa trwałe w woj. opolskim – wartości uśrednione z okresu 2015-2019.

Mikro	Małe	Średnie	MŚP łącznie	Duże
23,66%	11,21%	27,86%	62,73%	37,27%

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS.

W pierwszej kolejności dokonano ekstrapolacji danych historycznych z 2019 r. na kolejny okres. Z uwagi na okoliczności związane z pandemią COVID 19 przyjęto, że wartość nakładów była (w cenach stałych) o 7,9% niższa niż w roku 2019. W 2021 roku nakłady brutto na środki trwałe mogą pozostać na niskim poziomie, ponieważ niepewność co do perspektyw gospodarczych raczej szybko nie zmaleje, co może zniechęcić przedsiębiorstwa do rozpoczynania nowych projektów.

Wartość dotychczas poniesionych nakładów na rzeczowe aktywa trwałe odpowiada realnym potrzebom przedsiębiorstw w zakresie finansowania wydatków o charakterze inwestycyjnym. Przekładając to założenie na prognozowane nakłady otrzymamy planowane potrzeby finansowe.

¹⁹ Rynek lokalnych i regionalnych funduszy poręczeniowych w Polsce w 2019 r. Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeniowych, PAG Uniconsult, Warszawa, wrzesień 2020 r.

Zatem wartość planowanych potrzeb finansowych o charakterze inwestycyjnym, przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r. wyniesie 3,1 mld PLN, z czego 1,2 mld PLN przypadnie na sektor dużych firm, a 1,9 mld PLN na MŚP. Potrzeby finansowe na kolejne lata można oszacować z uwzględnieniem obliczonej kwoty nakładów dla roku bazowego oraz średniego w skali kraju tempa nakładów na rzeczowe aktywa trwałe dla lat 2021-2029. Wyliczenia dla woj. opolskiego dla lat 2020-2029 przedstawione zostały w tabeli 8.

Tabela 8. Prognozowane potrzeby finansowe o charakterze inwestycyjnym przedsiębiorstw niefinansowych woj. opolskiego w latach 2020-2029 (w mln PLN)

Rok	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	MŚP łącznie	Duże
2020	3 107,4	735,2	348,3	865,7	1 949,3	1 158,1
2021	3 200,6	757,3	358,8	891,7	2 007,7	1 192,9
2022	3 392,6	802,7	380,3	945,2	2 128,2	1 264,4
2023	3 596,2	850,9	403,1	1 001,9	2 255,9	1 340,3
2024	3 812,0	901,9	427,3	1 062,0	2 391,2	1 420,7
2025	4 040,7	956,0	453,0	1 125,7	2 534,7	1 506,0
2026	4 283,1	1 013,4	480,1	1 193,3	2 686,8	1 596,3
2027	4 540,1	1 074,2	508,9	1 264,9	2 848,0	1 692,1
2028	4 812,5	1 138,6	539,5	1 340,8	3 018,9	1 793,6
2029	5 101,3	1 207,0	571,9	1 421,2	3 200,0	1 901,2

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS.

Ważną z punktu widzenia konkurencyjności przedsiębiorstw kategorią wydatków, obok nakładów inwestycyjnych jest również finansowanie o charakterze obrotowym. Kapitał obrotowy umożliwia zachowanie firmie płynności finansowej, a ta decyduje o możliwości inwestowania, rozwijania działalności, czy jej utrzymania. Kapitał tej kategorii może stanowić determinantę konkurencyjności przedsiębiorstw segmentu MŚP zwłaszcza w kontekście spowolnienia związanego z pandemią COVID 19.

Z danych Rejestru Dłużników BIG InfoMonitor oraz BIK wynika, że zaległości przedsiębiorstw w 2020 r. wyniosły ponad 33,5 mld PLN, o 4 proc. więcej niż rok wcześniej. W badaniu przeprowadzonym na zlecenie BIG InfoMonitor²⁰, aż 69 proc. przedsiębiorców segmentu MŚP przyznaje, że w minionym roku miało kłopoty z utrzymaniem płynności finansowej. To wynik ponad dwukrotnie wyższy niż w roku 2019. Niemal połowa tych firm deklaruje, że problemy te stanowiły zagrożenia dla utrzymania działalności firmy. Źródła tej sytuacji także łączone są z pandemią COVID 19.

Według GUS relacja aktywów obrotowych do aktywów ogółem w przedsiębiorstwach niefinansowych prowadzących księgi rachunkowe wyniosła 40% i jest względnie stała od 2015 r. Analogiczna wartość procentowa odnosi się do średniego odsetka kredytów obrotowych w stosunku do kredytów ogółem udzielonych przez banki w okresie od stycznia 2018 r. do stycznia 2020 r. Uwzględniając stałą tendencję w zakresie powyższych wyliczeń oraz brak istotnych różnic pomiędzy sektorem MŚP i dużych firm założono, że udział kapitału obrotowego w potrzebach finansowych przedsiębiorstw będzie stanowił zgodnie z powyższym 40% w 2020 r. i w latach kolejnych. Wartość kapitału

²⁰ Badanie zrealizowane metodą CAWI przez agencję Maison&Partners na panelu badawczym Ariadna. Próba badawcza N=627 przedstawicieli sektora MŚP. Termin realizacji grudzień 2020, szerzej www.brief.pl/w-2020-roku-prawie-70-proc-firm-mialo-problemy-z-utrzymaniem-plynnosci-finansowej/ (dostęp 1.07.2021).

obrotowego stanowiącego uzupełnienie finansowania inwestycyjnego w 2020 r. wyniesie zatem 2 071,6 mln PLN, w tym na segment MŚP przypada 1 299,5 mln PLN. Szczegóły w zakresie wyliczeń na lata kolejne przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Prognozowane potrzeby finansowe o charakterze obrotowym przedsiębiorstw niefinansowych woj. opolskiego w latach 2020-2029 (w mln PLN)

Rok	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	MŚP łącznie	Duże
2020	2071,6	490,1	232,2	577,1	1299,5	772,1
2021	2133,7	504,8	239,2	594,5	1338,5	795,2
2022	2261,8	535,1	253,5	630,1	1418,8	843,0
2023	2397,5	567,2	268,8	667,9	1503,9	893,5
2024	2541,3	601,3	284,9	708,0	1594,2	947,1
2025	2693,8	637,4	302,1	750,5	1689,8	1004,0
2026	2855,4	675,6	320,1	795,5	1791,2	1064,2
2027	3026,7	716,1	339,3	843,3	1898,7	1128,1
2028	3208,3	759,1	359,7	893,8	2012,6	1195,8
2029	3400,8	804,6	381,2	947,5	2133,3	1267,5

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS.

Suma potrzeb finansowych o charakterze inwestycyjnym oraz obrotowym obrazuje łączne potrzeby finansowe przedsiębiorstw.

Tabela 10. Łączne potrzeby finansowe przedsiębiorstw niefinansowych woj. opolskiego w latach 2020-2029 (w mln PLN)

Rok	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	MŚP łącznie	Duże
2020	5178,9	1225,3	580,6	1442,9	3248,8	1930,2
2021	5334,3	1262,1	598,0	1486,1	3346,2	1988,1
2022	5654,4	1337,8	633,9	1575,3	3547,0	2107,4
2023	5993,6	1418,1	671,9	1669,8	3759,8	2233,8
2024	6353,3	1503,2	712,2	1770,0	3985,4	2367,9
2025	6734,4	1593,4	754,9	1876,2	4224,5	2509,9
2026	7138,5	1689,0	800,2	1988,8	4478,0	2660,5
2027	7566,8	1790,3	848,2	2108,1	4746,7	2820,2
2028	8020,8	1897,7	899,1	2234,6	5031,5	2989,4
2029	8502,1	2011,6	953,1	2368,7	5333,4	3168,7
Ogółem	66 477,2	15 728,5	7 452,1	18 520,5	41 701,1	14 776,0

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS.

Zdecydowana większość potrzeb finansowych przedsiębiorstw zaspakajana jest w drodze finansowania środków własnych. Z danych GUS BDL odnoszących się do źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach wynika, że w latach 2013-2019 w skali kraju nakłady inwestycyjne zostały sfinansowane środkami własnymi w ujęciu uśrednionym na poziomie 70,5%. Tendencja w tym zakresie na przestrzeni tego okresu jest względnie stała. W ujęciu regionalnym odsetek ten jest zbliżony i wynosi 70,3%.

Tabela 11. Prognozowane zapotrzebowanie przedsiębiorstw na finansowanie zewnętrzne w przedsiębiorstwach woj. opolskiego latach 2020-2029 (w mln PLN)

Rok	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	MŚP łącznie	Duże
2020	1 538,2	363,9	172,4	428,5	964,9	573,3
2021	1 584,3	374,8	177,6	441,4	993,8	590,5
2022	1 679,4	397,3	188,3	467,9	1 053,5	625,9
2023	1 780,1	421,2	199,6	495,9	1 116,7	663,5
2024	1 886,9	446,4	211,5	525,7	1 183,7	703,3
2025	2 000,1	473,2	224,2	557,2	1 254,7	745,5
2026	2 120,1	501,6	237,7	590,7	1 330,0	790,2
2027	2 247,4	531,7	251,9	626,1	1 409,8	837,6
2028	2 382,2	563,6	267,0	663,7	1 494,4	887,8
2029	2 525,1	597,4	283,1	703,5	1 584,0	941,1
Ogółem	19 743,7	4 671,4	2 213,3	5 500,6	12 385,2	7 358,5

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS.

W ujęciu krajowym i regionalnym niedoskonałości rynku w Polsce w zakresie dostępu do finansowania bankowego zdiagnozowane zostały w badaniach ex-ante instrumentów finansowych w ramach programów operacyjnych na lata 2014-2020. Do głównych barier w dostępie do finansowania zewnętrznego w przypadku przedsiębiorstw woj. opolskiego zaliczone zostały: problem z oszacowaniem ryzyka inwestycji po stronie banków, obawa o zadłużenie i trudności w spłacie, obawa o niespełnienie kryteriów, brak stosownych zabezpieczeń, brak udokumentowanej historii kredytowej, nieatrakcyjna oferta finansowa, czy też skomplikowane i czasochłonne procedury.

Podobne wnioski w skali kraju wynikają z Szybkiego Monitoringu NBP za kolejne lata 2017-2020, zgodnie z którymi do najczęstszych przyczyn negatywnych decyzji kredytowych należały: brak zdolności kredytowej, brak historii kredytowej, niedostateczna dokumentacja dotycząca finansów firmy lub finansowanego projektu, czy też brak adekwatnych zabezpieczeń. Z kolei najczęstszą przyczyną nieubiegania się o finansowanie bankowe był wysoki koszt kredytu.

Na podstawie przytoczonych badań NBP ustalono, że odsetek odrzuconych wniosków kredytowych oscyluje w przedziale 15-20% w skali ogólnokrajowej. Przyjmując, że tendencja ta ma przełożenie regionalne oraz zakładając zaostrzenie warunków kredytowych w związku z rosnącym ryzykiem niewypłacalności przedsiębiorstw przyjęto na potrzeby dalszych wyliczeń wartość wskaźnika na poziomie 20%.

Przemnożenie liczby przedsiębiorstw, które będą ubiegać się o finansowanie bankowe przez szacowany odsetek odrzuconych wniosków wskaże szacowaną liczbę firm z odrzuconymi wnioskami. Następnie przemnożenie liczby firm z odrzuconymi wnioskami przez wartość prognozowanych nakładów jednostkowych na przedsiębiorstwo w poszczególnych kategoriach podmiotów, określi szacunkową wartość nieotrzymanego finansowania bankowego, która stanowi wartość luki w poszczególnych latach w zakresie prac wsparcia konkurencyjności MŚP. Łączna wartość luki w okresie analizy wynosi 1,1 mld PLN.

Rekomendowane jest wsparcie w postaci pożyczek, przy jednoczesnym zastrzeżeniu dopuszczenia możliwości modyfikacji produktu poprzez wydzielenie komponentu dotacyjnego (np. w przypadku

braku dostarczającego zainteresowania ostatecznych odbiorców produktem lub zmianie warunków rynkowych).

Proponowane produkty finansowe w tym obszarze zostały przedstawione w Rozdziale 6. Szczegółowe parametry produktów finansowych zostaną określone w SI IF.

5.3.2 TIK w przedsiębiorstwach

Zgodnie z przedstawioną przez KE w marcu 2021 r. wizją i kierunkiem transformacji cyfrowej w Europie²¹ oczekuje się, że w perspektywie do 2030 r. 75 % przedsiębiorstw w UE będzie korzystać z chmury, AI, czy dużych zbiorów danych, a minimum 90 proc. MŚP osiągnie co najmniej podstawowy poziom wykorzystania technologii cyfrowych. Polskie firmy stoją u progu czwartej rewolucji przemysłowej. Trudno jest im go jednak przekroczyć z powodu ograniczonych możliwości finansowych oraz braku odpowiedniej wiedzy na temat narzędzi cyfrowych. Należy zauważyć, że Wskaźnik Digi Index dla polskiego przemysłu wyniósł 1,9 pkt w 2020 r.²². Według skali przyjętej przez Siemens to alarmujący wynik. Wskazuje na pilną potrzebę wprowadzenia zmian w obszarze digitalizacji przedsiębiorstw w Polsce.

W badaniu Siemens, aż 43% ankietowanych firm jako główną barierę digitalizacji wskazało brak wsparcia finansowego. W raporcie *Sukcesy i wyzwania w cyfryzacji polskich przedsiębiorstw przemysłowych*, opracowanym na zlecenie Inicjatywy Przyszłość Polskiego Przemysłu Autodesk²³, na taką barierę wskazało aż 44,5% respondentów. Tylu z nich przyznało, iż brak wystarczających środków finansowych to powód, dla którego ograniczane jest wprowadzanie rozwiązań Przemysłu 4.0 w mikro i małych przedsiębiorstwach przemysłowych. W związku z powyższym polskie firmy najczęściej stawiają na standaryzację produkcji i działań operacyjnych oraz digitalizację danych dotyczących produkcji. Jeśli chcemy, aby przedsiębiorstwa sektora prywatnego realizowały bardziej ambitne cele i wypełniały tym samym cele polityk horyzontalnych UE, konieczne jest zapewnienie im bardziej preferencyjnych warunków finansowania. W przeciwnym wypadku nie będą podejmować inwestycji ryzykownych, a *de facto* służących wspólnemu dobru, jak transformacja gospodarcza i wprowadzanie ekoinnowacji w zakresie redukcji swojego śladu środowiskowego, osiągnięcia neutralności klimatycznej, czy gospodarki odpadami, a skupią się wyłącznie na rozwoju przemysłu 3.0, a więc samej jego automatyzacji i robotyzacji, poprawie konkurencyjności swoich produktów oraz zmniejszeniu kosztów prowadzenia działalności.

Inwestycje przedsiębiorstw w technologie informacyjno-komunikacyjne mogą mieć różną skalę, np.:

- proste projekty polegające na wymianie sprzętu TIK na nowocześniejszy,
- przygotowanie narzędzi promocji internetowej (strony internetowej),
- zakup sprawdzonych programów i systemów wykorzystywanych już przez inne przedsiębiorstwa,
- zmiana procesów produkcyjnych, organizacyjnych w firmie opartych na TIK (np. wprowadzanie systemów zarządzania),

²¹ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_pl

²² „Digi Index 2020. Poziom digitalizacji produkcji w Polsce”, <https://new.siemens.com/pl/pl/o-firmie/raporty-siemens/digi-index.html#pobierz>

²³ Badanie zrealizowane zostało na przełomie maja i kwietnia 2020 roku przez Centrum Badawczo Rozwojowe Biostat na zlecenie Autodesk, wśród przedstawicieli 200 przedsiębiorstw prowadzących działalność w sektorze przemysłowym na terenie całej Polski. Zastosowano metody telefonicznej ankietyzacji CATI oraz internetowej ankietyzacji CAWI, <https://www.autodesk.pl/campaigns/raport-cyfryzacja2020>

- transformacja przedsiębiorstw w kierunku Przemysłu 4.0 obejmującego automatyzację procesów, robotyzację, etc.

UZASADNIENIE DLA ZASTOSOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH WRAZ Z KATEGORYZACJĄ

Przedsiębiorcy co do zasady nie rezygnują z inwestycji w technologie informacyjno-komunikacyjne przy braku dotacji na ten cel. Grupa odbiorców tego typu projektów jest duża, a zainteresowanie nimi wysokie. Zastosowanie IF jest zasadne, gdyż tego typu projekty charakteryzują się szybkim przełożeniem na zwrot z inwestycji lub wygenerowaniem oszczędności dzięki usprawnieniu pracy przedsiębiorstwa.

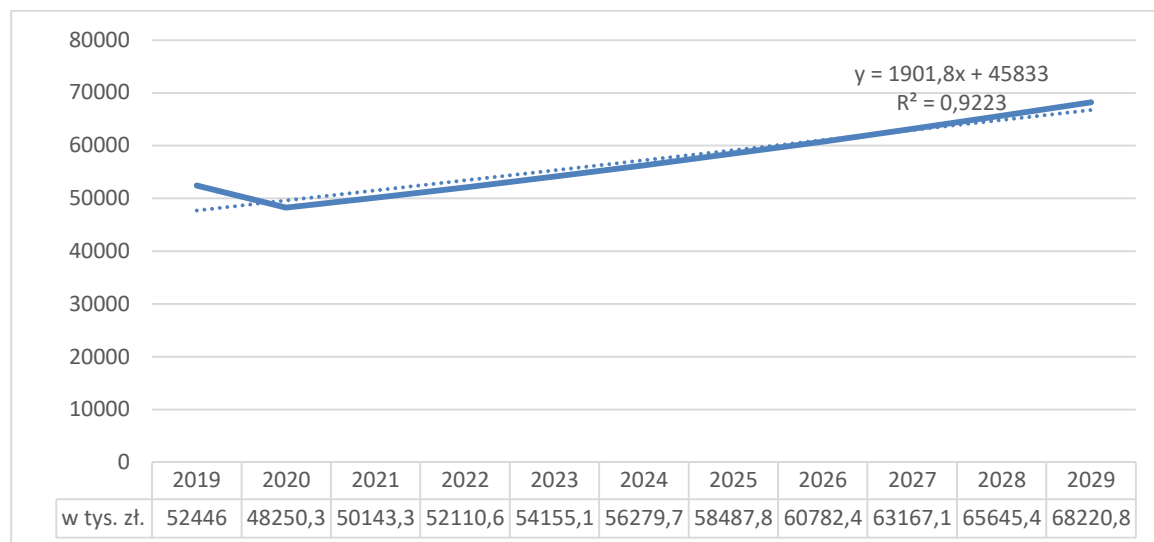
W ramach dostępnej alokacji należałoby objąć dofinansowaniem projekty z zakresu TIK uwzględniające **kryterium wynikowe**, które zakłada wdrożenie innowacyjnego rozwiązania prowadzącego do powstania nowego lub zoptymalizowania dotychczasowego procesu biznesowego stanowiącego wdrożenie w przedsiębiorstwie innowacji technologicznych co najmniej w skali przedsiębiorstwa.

SZACUNKOWA WARTOŚĆ POTRZEB FINANSOWYCH I LUKI FINANSOWANIA

Na podstawie danych GUS ustalono łączną wysokość nakładów na technologie informacyjno-telekomunikacyjne w przedsiębiorstwach w 2019 r. na łączną kwotę 7,3 mld PLN, w tym udział przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie woj. opolskiego stanowił równowartość 52,4 mln PLN. Analizując dane dotyczące wydatków w tej kategorii na przestrzeni lat 2012-2019 w woj. opolskim stwierdzono, iż wydatki te ulegały systematycznemu zwiększaniu (z wyjątkiem roku 2018) ulegając wzrostowi z poziomu 41 mln PLN w 2012 r. do poziomu ponad 52 mln PLN w 2019 r. (zmiana o ok. 27,5%) – średniorocznie zmiana stanowi 3,9%.

Na potrzeby ekstrapolacji przyjęto kontynuację trendu wzrostowego z uwzględnieniem korekty dotyczącej roku 2020 spowodowanej pandemią COVID 19 zgodnie z podejściem zaprezentowanym w części metodologicznej. Wyniki ekstrapolacji wraz z wyznaczoną linią trendu zaprezentowano na poniższym rysunku.

Rysunek 1. Prognoza nakładów na technologie informacyjno-telekomunikacyjne w przedsiębiorstwach województwa opolskiego w latach 2020-2027.

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS.

W oparciu o zaprezentowany powyżej schemat wydatków zrealizowanych przez duże przedsiębiorstwa dokonano przeliczenia prognozowanych nakładów przypadających na podmioty sektora MŚP w woj. opolskim (30,47%). Zestawienie prognozy nakładów przypadających na MŚP zaprezentowano w tabeli.

Tabela 12. Prognoza nakładów na technologie informacyjno-telekomunikacyjne w przedsiębiorstwach MŚP woj. opolskiego w latach 2020-2029.

Rok	Prognoza nakładów (w tys. PLN)
2020	14682,39
2021	15258,42
2022	15857,06
2023	16479,18
2024	17125,71
2025	17797,61
2026	18495,86
2027	19221,51
2028	19975,63
2029	20759,34

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS

Prognozowane zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne w latach 2020-2029 wyliczono bazując na prognozowanych nakładach na technologie informacyjno-telekomunikacyjne w przedsiębiorstwach województwa opolskiego przemnożonych przez średni odsetek finansowania zewnętrznego inwestycji (30%). Łączne zapotrzebowanie za cały okres w podmiotach MŚP wynosi 48,3 mln PLN.

Tabela 13. Prognozowane zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne w zakresie nakładów na technologie informacyjno-telekomunikacyjne w przedsiębiorstwach woj. opolskiego w latach 2021-2029 (w tys. PLN)

Rok	Prognozowane zapotrzebowanie w tys. PLN
2021	4 577,5
2022	4 757,1
2023	4 943,8
2024	5 137,7
2025	5 339,3
2026	5 548,8
2027	5 766,5
2028	5 992,7
2029	6 227,8
Ogółem	48 291,2

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS

Szczegółowe informacje na temat struktury źródeł finansowania zewnętrznego przedsiębiorstw dostarcza coroczna ankieta publikowana na stronach internetowych Europejskiego Banku Inwestycyjnego²⁴.

Zgodnie z najbardziej aktualną edycją badania z 1 grudnia 2020 r., w przypadku segmentu MŚP w 2019 r. największy udział w finansowaniu zewnętrznym miał kredyt i inne formy finansowania bankowego (55%), następnie dotacje (20%), leasing (17%) oraz pozostałe formy (8%). Analogiczne dane w ujęciu średniorocznym dla lat 2016-2019 wyniosły odpowiednio 56% dla kredytów i pożyczek bankowych, 19% dla dotacji, 18% dla leasingu i 7% dla pozostałych źródeł. W kontekście badań NBP²⁵ wskazujących na względnie stałą tendencję w popycie na kredyt w dłuższej perspektywie czasowej oraz prognozy na przyszłość wskazujące na utrzymanie dotychczasowego poziomu popytu zasadne jest przyjęcie stałości tej tendencji w kolejnych latach. Odnosząc powyższe uwarunkowania w zakresie średniego udziału finansowania bankowego do prognozowanego zapotrzebowania na finansowanie zewnętrzne w kolejnych latach otrzymamy prognozowane zapotrzebowanie na finansowanie bankowe. W skali woj. opolskiego w odniesieniu do podmiotów segmentu MŚP wyniesie ono łącznie niecałe 29 mln PLN.

²⁴ www.eib.org/en/publications/econ-eibis-2020-poland# (dostęp 9.08.2021).

²⁵ Szybki Monitoring NBP, Analiza sytuacji sektora przedsiębiorstw, Nr 01/21 (styczeń 2021 r.) dostępny na www.nbp.pl/publikacje/koniunktura/raport_1_kw_2021.pdf (dostęp 9.08.2021).

Tabela 14. Zapotrzebowanie na finansowanie bankowe MŚP woj. opolskiego w kontekście wydatków na technologie informacyjno-telekomunikacyjne (w tys. PLN)

Rok	Zapotrzebowanie na finansowanie bankowe
2021	2 517,6
2022	2 616,4
2023	2 719,1
2024	2 825,7
2025	2 936,6
2026	3 051,8
2027	3 171,6
2028	3 296,0
2029	3 425,3
Ogółem	26 560,1

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS

W ujęciu krajowym i regionalnym niedoskonałości rynku w zakresie dostępu do finansowania bankowego zdiagnozowane zostały w badaniach ex-ante instrumentów finansowych w ramach programów operacyjnych na lata 2014-2020, wśród których dominują: problemy z oszacowaniem ryzyka inwestycji po stronie banków, obawa o zadłużenie i trudności w spłacie, czy też brak stosownych zabezpieczeń oraz udokumentowanej historii kredytowej.

Podobne wnioski w skali kraju wynikają z Szybkiego Monitoringu NBP za lata 2017-2020²⁶.

Na podstawie przytoczonych badań NBP ustalono, że odsetek odrzuconych wniosków kredytowych oscyluje w przedziale 15-20% w skali ogólnokrajowej. Przyjęto analogicznie, jak w przypadku poprzednich obszarów, że tendencja ta ma przełożenie regionalne oraz zakładając zaostrzenie warunków kredytowych w związku z rosnącym ryzykiem niewypłacalności przedsiębiorstw przyjęto na potrzeby dalszych wyliczeń wartość wskaźnika na poziomie 20%. Wyliczenie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Luka finansowa w segmencie MŚP w obszarze wydatków na technologie informacyjno – telekomunikacyjne dla woj. opolskiego (w tys. PLN)

Rok	Luka finansowa (w tys. PLN)
2021	503,5
2022	523,3
2023	543,8
2024	565,2
2025	587,3
2026	610,4
2027	634,3

²⁶ SZYBKI MONITORING NBP - Analiza sytuacji sektora przedsiębiorstw” - dokument publikowany przez NBP .

2028	659,2
2029	685,1
Ogółem	5 312,0

Źródło: Opracowanie Innoreg sp. z o.o. oraz Centrum Komercjalizacji Badań Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie Sp. z o.o. na podstawie danych GUS

Oszacowana wartość luki finansowej w analizowanym okresie wynosi 5,3 mln. PLN.

W tym obszarze rekomendowane jest wsparcie instrumentów zwrotnych w postaci preferencyjnych pożyczek, przy jednoczesnym zastrzeżeniu dopuszczenia możliwości modyfikacji produktu poprzez wydzielenie komponentu dotacyjnego (np. w przypadku braku wystarczającego zainteresowania ostatecznych odbiorców produktem lub zmianie warunków rynkowych).

Proponowane produkty finansowe w tym obszarze zostały przedstawione w Rozdziale 6. Szczegółowe parametry produktów finansowych zostaną określone w SI IF.

5.3.3 Ekoinnowacje w przedsiębiorstwach

WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z WYTYCZNYCH KRAJOWYCH

Wytyczne krajowe nie obejmują wyliczeń dla ekoinnowacji w przedsiębiorstwach.

ZASTOSOWANE PODEJŚCIE W ZAKRESIE WYLICZENIA POTRZEB FINANSOWYCH I WARTOŚCI LUKI FINANSOWEJ

Biorąc pod uwagę zakres wsparcia przewidziany w ramach FEO 2021-2027, można założyć, iż finansowanie ekoinnowacji wpisuje się w pewnym zakresie w potrzeby inwestycyjne przedsiębiorstw. Problemem pozostaje ustalenie udziału docelowego poziomu nakładów na ekoinnowacje w całości nakładów. Wyzwaniem jest także wielość definicji ekononowacji.²⁷

Problem pomiaru nakładów na ekoinnowacje został dostrzeżony m.in. w monografii ekspertów z Uniwersytetu w Maastricht. Problem związany jest m.in. z trudnością w dekompozycji danych statystycznych (np. nakładów na innowacje / B+R) na te, które dotyczą ekoinnowacji oraz pozostałych²⁸.

Pod auspicjami KE od 2012 r. publikowany jest indeks ekoinnowacyjności krajów. W skład tego indeksu wchodzi 16 wskaźników bazowych podzielonych na cztery grupy (nakłady, aktywności, wyniki, społeczno-ekonomiczne rezultaty)²⁹. Niestety Polska uzyskuje w tym rankingu bardzo słabe wyniki (w edycji opublikowanej w 2021 r. uzyskała przedostatnią pozycję, tuż przed Bułgarią). Stanowi to o istotności podejmowania działań mających na celu wspieranie ekoinnowacyjności przedsiębiorstw. Żaden ze wskaźników nie jest szczególnie użyteczny z punktu widzenia oszacowania potrzeb inwestycyjnych i finansowych przedsiębiorstw w ramach niniejszej analizy.

²⁷ Przykładowo, w opracowaniach Polskiej Agencji Rozwoju ekoinnowacja jest „jakąkolwiek innowacją, zrealizowaną zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, która przynosi korzyści dla środowiska naturalnego – w szczególności w postaci minimalizacji zużycia zasobów naturalnych na jednostkę wytworzonego produktu oraz minimalizacji uwalniania się niebezpiecznych substancji do środowiska w trakcie wytwarzania produktu jego użytkowania oraz po jego użyciu”. Anuszevska I. (red.): Wzorce zrównoważonej produkcji (WZP) w działalności przedsiębiorstw – propozycja rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie WZP w MSP. Raport z analizy danych zastanych, PARP, Warszawa, 2011.

²⁸ Kemp R., Arundel A., Measuring Eco-Innovation, Maastricht University, 2007.

²⁹ ec.europa.eu/environment/ecoap/indicators/index_en (dostęp 9.08.2021).

Użytecznych danych dla oszacowania wartości potrzeb inwestycyjnych dostarcza raport GUS pn. *Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska 2020*³⁰. Wg przedstawionych danych, udział nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska w nakładach inwestycyjnych kształtował się na poziomie 3,9%. Od 2016 r. można zaobserwować stały wzrost poziomu tego wskaźnika. Analizując wskaźnik ekoinnowacyjności, uzasadnione byłoby zwiększenie poziomu zaangażowania przedsiębiorstw w zakresie nakładów na ekoinnowacje (w ostatniej edycji raportu poziom Polski stanowił ok. 52% wartości średniej dla wszystkich krajów UE). Proponuje się przyjęcie poziomu min. 5,0% dla nakładów na ekoinnowacje w całkowitych nakładach inwestycyjnych, jako poziom uzasadniony, umożliwiający odrabianie dystansu dzielącego woj. opolskie i kraj do poziomu średniej dla UE.

Z punktu widzenia popytu MŚP z terenu województwa opolskiego na finansowanie ekoinnowacji, warto także odnotować wyniki rankingu opracowanego przez Bank Millennium S.A. przy współpracy Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Szkoły Głównej Handlowej oraz Urzędu Patentowego RP.

Składające się na indeks zmienne zostały zgrupowane w czterech kategoriach:

- nakłady na ekoinnowacje,
- efekty ekoinnowacji,
- aktywność społeczno-ekonomiczna w obszarze ekoinnowacji,
- efektywność wykorzystania zasobów.

Zdaniem autorów opracowania pozwala to m.in. na wskazanie silnych i słabych stron poszczególnych regionów.

Jak wynika z badania, poziom innowacyjności związanej z ekologią w skali całego kraju w ciągu pięciu ostatnich lat nieco się podniósł. Poprawę zanotowało 12 z 16 regionów. Największa miała miejsce w przypadku woj. łódzkiego i dolnośląskiego. Największy regres zanotowało natomiast województwo opolskie.³¹

Całkowite potrzeby inwestycyjne MŚP dla okresu 2021-2029 wynoszą ok. 23 mld PLN. Zatem 5% tej wartości będzie stanowiło ok. 1 154 mln PLN. Stanowi to kwotę łącznych potrzeb inwestycyjnych (i jednocześnie finansowych) dla ekoinnowacji dla analizowanego okresu.

Biorąc pod uwagę założenia przyjęte dla wyliczenia luki finansowej dla nakładów inwestycyjnych wspierających konkurencyjność przedsiębiorstw (zakładając, że pozostają one niezmienione dla inwestycji w ekoinnowacje), wyniesie ona ok. 32,5 mln PLN dla inwestycji w ekoinnowacje. Biorąc jednak pod uwagę wyniki badań przytoczonych powyżej oraz sytuację na rynku cen nośników energii, można bezpiecznie zakładać, że ww. wartość jest znacznie wyższa.

UZASADNIENIE DLA ZASTOSOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH WRAZ Z KATEGORYZACJĄ

W ramach tego obszaru proponuje się zastosowanie instrumentów finansowych. W tym przypadku rekomendowanym instrumentem będzie pożyczka. Umożliwi to rewolwing środków, co pozwoli do 2029 r. zwiększyć skalę realizacji inwestycji w ekoinnowacje przy ograniczonym budżecie alokowanym na ten cel. Warto podkreślić, iż wg danych GUS, w 2019 r. blisko 53% nakładów

³⁰ *Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska 2020*, Analizy statystyczne, GUS, Warszawa 2020.

³¹ <https://serwisy.gazetaprawna.pl/ekologia/artykuly/8563099,eko-innowacyjnosc-oze-indeks-ranking-ekologia.html>

inwestycyjnych na ochronę środowiska było finansowane ze środków własnych, a jedynie 10,8% z funduszy ekologicznych (w domyśle bezzwrotnych). Zatem można oczekiwać, iż przy rosnącej presji społecznej na wdrażanie eko innowacji, przedsiębiorstwa będą zainteresowane uzyskaniem dostępu do instrumentów finansowych (zamiast dotacji).

Rekomendowane jest wsparcie w postaci pożyczek, przy jednoczesnym zastrzeżeniu dopuszczenia możliwości modyfikacji produktu poprzez wydzielenie komponentu dotacyjnego (np. w przypadku braku wystarczającego zainteresowania ostatecznych odbiorców produktem lub zmianie warunków rynkowych).

Proponowane produkty finansowe w tym obszarze zostały przedstawione w Rozdziale 6. Szczegółowe parametry produktów finansowych zostaną określone w SI IF.

5.4 Pozostałe obszary wsparcia

5.4.1 Efektywność energetyczna w mieszkalnictwie

WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z WYTYCZNYCH KRAJOWYCH

1. Jako stan docelowy założono realizację w perspektywie do 2030 r. inwestycji w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do całości populacji domów wielorodzinnych.
2. Dla budownictwa wielorodzinnego wykorzystano dane nt. liczby budynków wielorodzinnych z potencjałem do termomodernizacji na koniec 2017 r. (w liczbie 210 tys. budynków w skali kraju). Udział budynków z potencjałem termomodernizacyjnym został oszacowany na poziomie 39,2%.
3. Przyjęto upraszczające założenie, iż w roku 2018 liczba domów wielorodzinnych, w których zostały przeprowadzone inwestycje termomodernizacyjne była równa liczbie domów, w których takie potrzeby w tym okresie się pojawiły.
4. Wyznaczona wartość potrzeb finansowych w skali kraju wyniosła 75,8 mld PLN.
5. Wytyczne krajowe wskazują na możliwość wystąpienia luki w finansowaniu (bez jej wyliczenia).
6. Wskazano przesłanki zastosowania zarówno dotacji, jak też instrumentów zwrotnych.

ZASTOSOWANE PODEJŚCIA W ZAKRESIE WYLICZENIA POTRZEB FINANSOWYCH I WARTOŚCI LUKI FINANSOWEJ

Barierą dla precyzyjnego wyliczenia potrzeb finansowych jest brak statystyk nt. liczby budynków wielorodzinnych mieszkalnych w podziale na województwa. GUS publikuje jedynie dane nt. budynków oddanych do użytkowania w danym okresie.

Przyjęto dane z wytycznych krajowych zawartych w podręczniku pn. *Opracowanie metodologii szacowania potrzeb finansowych oraz luki finansowej w obszarach polityki rozwoju wraz z pierwszym oszacowaniem*³², co do liczby budynków na koniec 2017 r. z potencjałem do termomodernizacji na

³² Badanie ewaluacyjne przygotowane na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (<https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/badania-i-analizy/wyniki-badan-ewaluacyjnych/badania-ewaluacyjne/raport-z-szacowania-potrzeb-finansowych-oraz-luki-finansowej-w-ramach-badania-pt-opracowanie-metodologii-szacowania-potrzeb-finansowych-oraz-luki-finansowej-w-obszar/>)

poziomie 210 tys. w skali kraju. W celu wyznaczenia wartości dla woj. opolskiego na koniec 2017 r. przyjęto następujące założenia:

- a. udział budynków wymagających termomodernizacji jest zbliżony w skali poszczególnych województw,
- b. wykorzystano dane nt. udziału budynków w woj. opolskim do liczby budynków w skali kraju (2,73%, na podstawie danych dot. zasobów mieszkaniowych GUS).

W efekcie oszacowano liczbę budynków wielorodzinnych wymagających termomodernizacji na poziomie 5 733 szt. w woj. opolskim na koniec 2017 r.

Podobnie jak w przypadku wytycznych krajowych, przyjęto, iż w ostatnich latach liczba domów wielorodzinnych, w których zostały przeprowadzone inwestycje termomodernizacyjne, jest zbliżona do liczby domów, w których takie potrzeby w tym okresie się pojawiły. Raport GUS pt. *Opracowanie metodologii i przeprowadzenie badania skali działań termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych wielomieszkaniowych* z 2018 r. stanowi uzasadnienie takiego założenia. W okresie wcześniejszych lat obserwowano umiarkowaną intensywność działań mających na celu poprawę efektywności energetycznej, jednocześnie przy dość niewielkim przyroście nowych budynków oddanych do użytkowania w woj. opolskim w ostatnich latach³³.

Dla poddziałania 3.2.3. *Efektywność energetyczna w mieszkalnictwie* RPO WO 2014-2020 wsparto jeden projekt pozakonkursowy dotyczący utworzenia Funduszu Funduszy, z którego wsparcie oferowane było w ramach pożyczek dla ostatecznych odbiorców. Średnia wartość wkładu UE dla pożyczek udzielanych w ramach tego poddziałania wyniosła 310 tys. PLN. Brak jest natomiast informacji jaka była wartość tych projektów, uwzględniając ich wkład własny. Na potrzeby dalszej analizy przyjęto jednostkowy koszt termomodernizacji budynku wielorodzinnego na poziomie 351 tys. PLN na początek 2018 r. na podstawie wytycznych krajowych (co jest zbliżoną wartością do kosztów wynikających z wdrażania poddziałania 3.2.3). Koszt jednostkowy wymaga uwzględnienia zmiany wartości w czasie poprzez wykorzystanie wartości wskaźnika cen produkcji budowlano-montażowej. Po przeliczeniu przyjęto wartość kosztu jednostkowego na okres początkowy, tj. 2021 r. na poziomie 383 tys. PLN.

W efekcie obliczono potrzeby finansowe w zakresie efektywności energetycznej dla domów wielorodzinnych w woj. opolskim na poziomie 2,17 mld PLN.

W tym obszarze istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia luki finansowej. Krajowe wytyczne nie przedstawiają jednak sposobu jej wyznaczenia. Można założyć, iż dla części budynków, szczególnie tych najbardziej niedoinwestowanych, właściciele nie mają możliwości pozyskania finansowania dłużnego. Instytucje finansowe z uwagi na długi okres zwrotu inwestycji również mogą asekuracyjnie podejść do angażowania środków w finansowanie inwestycji w tym obszarze. Tym niemniej brak jest wskazówek oraz danych w wytycznych krajowych, na podstawie których można byłoby sformułować założenia do wyliczenia luki finansowej i ją wyznaczyć. Dodatkową barierę dla precyzyjnego wyliczenia luki finansowej stanowi brak szczegółowej informacji nt. możliwości wsparcia tych przedsięwzięć w ramach Programu *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027* (FEnKS), dla którego przyjęto obszar wsparcia dot. efektywności energetycznej.

³³ Budownictwo mieszkaniowe w woj. opolskim w 2019 r., GUS 2020.

Zakładając, iż ok. 50% budynków może stanowić własność prywatną (np. wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie), w przypadku których uzasadnione jest wyliczenie luki finansowej, wówczas biorąc pod uwagę dostępność finansowania zwrotnego jej wartość wyniesie ok. 221 mln PLN.

UZASADNIENIE DLA ZASTOSOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH WRAZ Z KATEGORYZACJĄ

Wytyczne krajowe wskazują możliwość wykorzystania dotacji oraz instrumentów finansowych na potrzeby finansowania działań w obszarze poprawy efektywności energetycznej budynków wielorodzinnych. Dostrzega się możliwość wykorzystania instrumentów mieszanych w przypadku budynków, dla których właścicielem są osoby/podmioty prywatne.

Proponowane produkty finansowe w tym obszarze zostały przedstawione w Rozdziale 6. Szczegółowe parametry produktów finansowych zostaną określone w SIIF.

5.4.2 Efektywność energetyczna w przedsiębiorstwach

WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z WYTYCZNYCH KRAJOWYCH

Wytyczne krajowe nie obejmują wyliczeń dla efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach.

ZASTOSOWANE PODEJŚCIE W ZAKRESIE WYLICZENIA POTRZEB FINANSOWYCH I WARTOŚCI LUKI FINANSOWEJ

Barierą dla precyzyjnego wyliczenia potrzeb finansowych jest brak danych dotyczących potrzeb inwestycyjnych dla przedsiębiorstw z woj. opolskiego. Brak jest danych i modelu obliczeniowego na poziomie krajowym, który można by dostosować do danych wejściowych dla woj. opolskiego. Dodatkowo sytuacja lokalowa przedsiębiorstw może być bardzo zróżnicowana (od firm zlokalizowanych w miejscu zamieszkania przedsiębiorcy, poprzez firmy zlokalizowane w wynajmowanych powierzchniach, a skończywszy na podmiotach dysponujących własnym obiektem/obiektami). Sposobem na rozwiązanie problemów z deficytem danych jest zastosowanie badań pierwotnych z udziałem przedsiębiorstw (takie podejście zostało wykorzystane w woj. małopolskim, gdzie ankietyzacji poddano 1038 przedsiębiorstw³⁴). Pewne wyniki tego badania zostały wykorzystane w ramach szacowania luki finansowej dla woj. opolskiego.

Jako pewną podstawę szacunków, szczególnie w zakresie kosztów jednostkowych, stanowią doświadczenia z woj. opolskiego w zakresie realizacji działania 3.4 *Efektywność Energetyczna MŚP*. Wsparcie obejmowało zarówno dotacje (z których skorzystało 36 podmiotów), jak również instrumenty finansowe oferowane w ramach projektu pozakonkursowego pn. *Efektywność energetyczna w MŚP*. Przy czym koszt jednostkowy obliczony na podstawie wartości dofinansowanych projektów w ramach tego działania wynosi ok. 1,03 mln PLN na projekt. Analizując zakres tych projektów i charakterystykę ostatecznych odbiorców ta kwota wydaje się uzasadniona dla firm z kategorii małych i średnich (niekoniecznie mikroprzedsiębiorstw).

Biorąc pod uwagę powyższe, przyjęto podejście oparte na wybranych danych z szacowania potrzeb finansowych o charakterze inwestycyjnym oraz z badania dla woj. małopolskiego (udział zapotrzebowania na środki inwestycyjne dla efektywności energetycznej w całości zapotrzebowania na środki inwestycyjne).

³⁴ Ewaluacja efektów wdrażania zwrotnych instrumentów finansowych realizowanych w ramach RPO WM 2014-2020 wraz z analizą ex ante dla perspektywy finansowej 2021-2027, PAG Consulting/IMAPP 2020.

Wyznaczona luka finansowa dotycząca zapotrzebowania finansowego o charakterze inwestycyjnym została obliczona na poziomie 362 mln PLN dla badanego okresu.

Założono, iż 24% potrzeb inwestycyjnych oraz wyznaczonej luki finansowej dotyczy obszaru efektywności energetycznej (na podstawie badania dla woj. małopolskiego). Zatem potrzeby inwestycyjne w obszarze efektywności energetycznej przedsiębiorstw wyniosą 3 072 mln PLN, natomiast luka finansowa została oszacowana na poziomie 87 mln PLN dla okresu 2021-2029. Zaplanowana alokacja w ramach FEO 2021-2027 umożliwi sfinansowanie ok. połowy wartości wyliczonej luki finansowej. Wsparcie może być wyższe, w sytuacji gdy zostaną wykorzystane instrumenty finansowe oraz mechanizm rewolwingu środków.

UZASADNIENIE DLA ZASTOSOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH WRAZ Z KATEGORYZACJĄ

Inwestycje podnoszące efektywność energetyczną przedsiębiorstw generują oszczędności w kosztach bieżących funkcjonowania przedsiębiorstw. Zatem można w tym przypadku mówić o stopie zwrotu z takiej inwestycji, przy czym pojawia się ona zwykle w dłuższym horyzoncie czasu. Przy czym przedsiębiorcy są w większym stopniu zainteresowani inwestycjami wpływającymi na podnoszenie potencjału produkcyjnego czy też usługowego (które zazwyczaj generują wyższe stopy zwrotu). Z tego względu rekomenduje się zastosowanie pożyczki z możliwością umorzenia części kapitału, która może stanowić efekt zachęty dla ponoszenia inwestycji w tym obszarze. Umorzenie dokonywane byłoby po zakończeniu zadania inwestycyjnego i wykazaniu założonych efektów. W tym schemacie możliwe jest zastosowanie rynkowego oprocentowania, aby zmotywować przedsiębiorstwa do przyjęcia krótszego okresu spłaty pożyczki (co umożliwi zwiększenie rewolwingu środków i zmniejszenie luki finansowej).

Proponowane produkty finansowe w tym obszarze zostały przedstawione w Rozdziale 6. Szczegółowe parametry produktów finansowych zostaną określone w SI IF.

5.4.3 Sieci ciepłownicze

WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z WYTYCZNYCH KRAJOWYCH

Wytyczne krajowe w zakresie budowy i modernizacji sieci ciepłowniczych wskazują sposób wyliczenia poziomu potrzeb finansowych jako różnicę pomiędzy:

- a. założonymi nakładami inwestycyjnymi do 2030 r. określonymi w Polityce Energetycznej Polski do 2040 r. (PEP 2040),
- b. nakładami już poniesionymi, wskazanymi w corocznych raportach URE³⁵.

Obliczeń dokonano tylko na poziomie kraju.

W obszarze sieci ciepłowniczych występuje luka finansowa. W krajowych wytycznych natomiast obliczono zapotrzebowanie na kapitał obcy w zakresie finansowania inwestycji w sieci ciepłownicze.

ZASTOSOWANE PODEJŚCIE W ZAKRESIE WYLICZENIA POTRZEB FINANSOWYCH I WARTOŚCI LUKI FINANSOWEJ

Barierą dla precyzyjnego wyliczenia potrzeb finansowych dla woj. opolskiego jest brak danych w podziale na województwa co do potrzeb finansowych w ciepłownictwie. Pewnym problemem może być również okres prognozy, różny od tego przyjętego w niniejszej analizie.

³⁵ Energetyka ciepła w liczbach.

W ramach PEP 2040 prognozuje się następujące wydatki na rozwój sieci ciepłowniczych w skali kraju: 2021-2015 (4 683 mln PLN), 2026-2030 (5 052 mln PLN). Nakłady dla okresu 2021-2029 obliczone zostały poprzez odjęcie nakładów dla 2030 r. z prognoz zawartych w PEP 2040 (założono równomierny rozkład nakładów w każdym z okresów rocznych). Zatem na poziomie kraju łączne prognozowane potrzeby finansowe wynoszą 8 725 mln PLN.

Brak jest danych w PEP 2040 na poziomie poszczególnych województw w zakresie prognoz. Aby przeliczyć krajowe potrzeby na poziom regionalny, wykorzystano dane z ostatniej edycji raportu URE pn. *Energetyka ciepła w liczbach – 2019*. Nakłady inwestycyjne związane z przesyłaniem i dystrybucją ciepła wyniosły w woj. opolskim 32,1 mln PLN w 2019 r. co stanowiło 2,23% łącznych wydatków na poziomie kraju. Przyjęto ostrożne założenie, iż zbliżony wskaźnik inwestycji będzie dotyczył także kolejnych okresów (szczególnie w sytuacji, gdy we wcześniejszych okresach nie ulegał istotnym zmianom).

Uwzględniając powyższe, potrzeby finansowe na rozwój sieci ciepłowniczych oszacowano na poziomie 194,9 mln PLN.

Następnie poddano analizie źródła finansowania inwestycji w rozwój sieci ciepłowniczych w oparciu o wspomniany raport URE. Dla woj. opolskiego finansowanie inwestycji odbywało się w 69,5% ze środków własnych, podczas gdy pozostałą część stanowiły zewnętrzne źródła finansowania. Zatem zapotrzebowanie na zewnętrzny kapitał w zakresie finansowania inwestycji ciepłowniczych dla woj. opolskiego wyniesie 59,4 mln PLN dla badanego okresu. Jest to kwota trzykrotnie wyższa od założonej alokacji na rozwój sieci ciepłowniczych.

Brak jest danych w krajowych wytycznych czy też raporcie URE, jaką część z powyższej kwoty stanowi luka w finansowaniu. Wytyczne krajowe wskazują tylko, iż taka możliwość istnieje (tj. wystąpienia luki w finansowaniu).

UZASADNIENIE DLA ZASTOSOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH WRAZ Z KATEGORYZACJĄ

Problemy z finansowaniem dłużnym mogą dotyczyć w szczególności przedsiębiorstw ciepłowniczych zlokalizowanych w mniejszych miastach, o małej gęstości zaludnienia i większych odległościach pomiędzy poszczególnymi odbiorcami. Szczególnie w sytuacji, gdy rentowność firm ciepłowniczych wg ostatniego raportu URE była ujemna w 2019 r. (-2,92%) i nic nie wskazuje na to, aby sytuacja się poprawiła.

Tworzenie sieci ciepłowniczych stanowi jedno z ważnych zadań publicznych. Są to zwykle zadania o ujemnej, bądź bardzo niskiej rentowności. Źródłem finansowania są najczęściej środki pochodzące z opłat gromadzonych od mieszkańców oraz lokalnych podmiotów.

Biorąc pod uwagę specyfikę przedsiębiorstw ciepłowniczych oraz wyniki negocjacji z KE proponuje się zastosowanie instrumentu mieszanego – pożyczki z częściowym umorzeniem kapitału.

Proponowane produkty finansowe w tym obszarze zostały przedstawione w Rozdziale 6. Szczegółowe parametry produktów finansowych zostaną określone w SI IF.

5.4.4 Odnawialne źródła energii

WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z WYTTCZNYCH KRAJOWYCH

1. Wytyczne krajowe w OZE prezentują złożony algorytm obliczeniowy dla trzech scenariuszy (21, 23 i 32% udziału OZE w produkcji energii do 2030 r.). Dla każdego z tych scenariuszy potrzeby inwestycyjne zostały obliczone dla różnych źródeł OZE (hydro, biomasa, biogaz, wiatr, fotowoltaika).
2. Potrzeby finansowe zostały oszacowane biorąc pod uwagę wyznaczone potrzeby inwestycyjne (mierzone MW) oraz prognozowany koszt wytworzenia jednostki MW.
3. Założono możliwość wystąpienia luki w finansowaniu, bez jej wyliczenia.

ZASTOSOWANE PODEJŚCIE W ZAKRESIE WYLICZENIA POTRZEB FINANSOWYCH I WARTOŚCI LUKI FINANSOWEJ

Wykorzystano model obliczeniowy zaproponowany w krajowych wytycznych, przy czym zaktualizowano dane (np. miał miejsce znacznie bardziej dynamiczny rozwój OZE w 2020 r., niż to było założone). Ponadto pominięto istotny obszar analizy w wytycznych krajowych, tj. przydomowych mikroinstalacji (z uwagi na fakt, iż gospodarstwa domowe nie są beneficjentem zaplanowanych działań w ramach FEO 2021-2027).

Na potrzeby wyliczenia potrzeb finansowych przyjęto odsetek 23% udziału OZE w produkcji energii do 2030 r. (zgodnie z „Krajowym planem na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030” z dnia 18 grudnia 2019 r.). Przy czym w 2020 r. zanotowano znaczny wzrost udziału OZE w źródłach energii (wzrost o 2,8% do poziomu 18%).

Wytyczne krajowe dostarczają danych co do koniecznego dodatkowego poziomu mocy zainstalowanego w podziale na różne źródła OZE do 2030 r. (aby spełnić scenariusz 23% udziału OZE). Przyjęto jako bazę do obliczeń stan rozwoju OZE na koniec 2018 r. W przypadku woj. opolskiego jest to 145,5 MW (najwięcej w fotowoltaice – 55 MW dla instalacji zawodowych oraz elektrowniach wiatrowych – 89 MW, pozostałe źródła OZE mają mniejsze znaczenie).

Na potrzeby niniejszej analizy zaktualizowany został stan wyjściowy co do mocy zainstalowanej w OZE na koniec 2020 r. na podstawie danych Urzędu Regulacji Energetyki. Aby zrealizować scenariusz 23% należy zwiększyć moc zainstalowaną w OZE w sposób następujący: biogazownie (+9 MW), fotowoltaika zawodowa (+46 MW), elektrownie wiatrowe (+87 MW) oraz elektrownie wodne (+3,3 MW).

Do wyznaczenia potrzeb finansowych konieczne było przyjęcie kosztów jednostkowych dla poszczególnych typów instalacji. Założeń dokonano na podstawie raportu „Renewable Power Generation Costs In 2018” przygotowanego przez Międzynarodową Agencję Energetyki Odnawialnej IRENA. Dane w raporcie przedstawione są na rok 2018. Przy czym w raporcie brak jest prognoz rozwoju kosztów na cały okres badany, zatem do prognoz przyjęto założenia przedstawione w PEP2040 (koszt wytworzenia instalacji dla 1 MW): biogaz (16,3 mln PLN), fotowoltaika zawodowa (3,3 mln PLN), elektrownie wiatrowe (10,3 mln PLN), elektrownie wodne (12,6 mln PLN). W efekcie oszacowano potrzeby finansowe w okresie 2021-2029 r. na poziomie 1 109 mln PLN. Aby ustalić potrzeby finansowe, zmniejszono o rok prognozy inwestycyjne z 2030 do 2029 r., zakładając ich liniowy przyrost i uwzględniono to w wyliczeniach potrzeb finansowych.

Warto zaznaczyć, iż w wytycznych krajowych potrzeby finansowe w skali kraju oszacowano na poziomie 105 711 mln PLN do 2030 r.

Wysokość alokacji stanowi ok. 8% całkowitych potrzeb finansowych. Zatem nawet przy wykorzystaniu instrumentów finansowych i rewolwingu środków, nie zaspokoi to całkowicie potrzeb. Z drugiej strony inwestycje w OZE cechuje coraz wyższa stopa zwrotu/krótszy okres zwrotu, zatem podmioty mogą być zainteresowane inwestycją w tym zakresie, także z wykorzystaniem środków własnych. Ponadto uzyskanie założonych efektów co do mocy nowych instalacji będzie także udziałem gospodarstw domowych (mikroinstalacje), które w ostatnich dwóch latach cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem (szczególnie przy możliwości uzyskania częściowego dofinansowania, m.in. z programów Mój Prąd, Czyste Powietrze, oraz dodatkowo ulgi termomodernizacyjnej).

Krajowe wytyczne nie precyzują sposobu wyliczenia luki finansowej. Brak jest danych dotyczących braku możliwości pozyskania odpowiedniego finansowania z prywatnego rynku długu pomimo potencjalnej opłacalności projektów do sfinansowania.

UZASADNIENIE DLA ZASTOSOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH WRAZ Z KATEGORYZACJĄ

Inwestycje w OZE cechuje coraz krótszy okres zwrotu. Wynika to z szeregu uwarunkowań, m.in. rosnących kosztów energii, rozwoju technologii (większa wydajność przy niższej cenie) oraz spadku kosztów wytworzenia instalacji. Pomimo relatywnie korzystnej sytuacji dla realizacji przedsięwzięć w OZE, wykazano iż luka finansowa występuje. Dotyczy to w szczególności MŚP, które dysponują ograniczonymi możliwościami pozyskania środków na inwestycje z rynku kapitałowego. Z tego względu uzasadnione jest stworzenie oferty wsparcia z wykorzystaniem instrumentów finansowych. Rekomendowanym instrumentem jest pożyczka z możliwością częściowego umorzenia kapitału. Zastosowanie instrumentów finansowych ponadto wpisuje się we wcześniejsze propozycje wsparcia w obszarze OZE (stanowi potwierdzenie argumentacji, która była uzasadniona już na początku perspektywy finansowej 2014-2020)³⁶.

Zastosowanie pożyczek jest dodatkowo uzasadnione sytuacją, w której rentowność inwestycji w OZE (przy okresie zwrotu poniżej 10 lat), połączona ze wsparciem w ramach instrumentów finansowych może zachęcić przedsiębiorstwa do większego zaangażowania w realizację inwestycji. Instrumenty finansowe jednocześnie dają możliwość powtórnego wykorzystania zwróconych środków.

Proponowane produkty finansowe w tym obszarze zostały przedstawione w Rozdziale 6. Szczegółowe parametry produktów finansowych zostaną określone w SI IF

³⁶ Wyzwania rozwojowe gmin województwa opolskiego w kontekście zielonej gospodarki, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, 2014.

6. Proponowane produkty finansowe i grupy docelowe ostatecznych odbiorców

Niniejsza część analizy obejmuje **dwa elementy oceny ex ante**, której zakres określa art. 58 (3) Rozporządzenia ogólnego 2021-2027:

- proponowane **produkty finansowe**, w tym ewentualna potrzeba zróżnicowanego traktowania inwestorów oraz szacowany efekt dźwigni,
- proponowana docelowa grupa **ostatecznych odbiorców**.

Podstawą formalną i merytoryczną dla określenia propozycji produktów finansowych i ostatecznych odbiorców wsparcia oferowanego w ramach FEO 2021-2027 były poniższe **akty prawne i dokumenty**:

- Rozporządzenie ogólne 2021-2027,
- Ustawa z 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027,
- Materiał *Combination of financial instruments and grants under shared management funds in the 2021-2027 programming period. Factsheet (Łączenie instrumentów finansowych i dotacji w ramach zarządzania dzielonego w okresie programowania 2021-2027. Zestawienie)* (dalej: Poradnik EBI). Materiał został opracowany w dialogu pomiędzy przedstawicielami państw członkowskich, Komisji Europejskiej (DG Regio) i EBI,
- Materiał Departamentu Koordynacji Wdrażania Funduszy UE MFiPR *Łączenie wsparcia z instrumentów finansowych i dotacji w jednym projekcie w ramach programów Polityki Spójności 2021-2027* (dalej: Wytyczne MFiPR)³⁷,
- *Komentarz do rozporządzeń UE dla polityki spójności 2021-2027* (dalej: Komentarz do rozporządzenia ogólnego). Komentarz został opracowany przez zespół pracowników MFiPR oraz Stałego Przedstawicielstwa RP w Brukseli,
- Raport *Zastosowanie instrumentów finansowych w województwie opolskim w ramach funduszy unijnych do 2027 roku*,
- Opracowania przygotowane w trakcie negocjacji z Komisją Europejską Umowy Partnerstwa 2021-2027 oraz programów regionalnych edycji 2021-2027.

Wykorzystane poniżej **pojęcia** oznaczają:

- **Instrumenty finansowe**: instrumenty określone w art. 2 Rozporządzenia finansowego nr 2018/1046: pożyczka/kredyt (*loan*), poręczenie/gwarancja (*guarantee*), inwestycja kapitałowa lub inwestycja quasi-kapitałowa (*equity*). W zależności od kontekstu, pojęcie *instrument finansowy* jest także używane poniżej do określenia **wsparcia udzielanego w ramach określonej struktury** i zgodnie z **umową o finansowaniu** zawartą pomiędzy instytucją zarządzającą lub pośredniczącą a Menadżerem Funduszu Powierniczego, z wykorzystaniem której produkty finansowe są dostarczane ostatecznym odbiorcom.

³⁷ Materiał przedstawiony na spotkaniu BGK z instytucjami zarządzającymi regionalnymi programami operacyjnymi w dniu 29 czerwca 2022 r.

- **Instrument mieszany:** forma finansowania określona w art. 58 (5) Rozporządzenia ogólnego 2021-2027, łącząca w jednej operacji instrument finansowy (np. pożyczkę) i dotację. Dla instrumentu mieszanego w FEO 2021-2027 wykorzystywane jest pojęcie „IF połączony z dotacją w ramach jednej operacji”.
- **Instrumenty zwrotne:** instrumenty finansowe i instrumenty mieszane.
- **Produkty finansowe:** pożyczka, gwarancja/poręczenie, inwestycja kapitałowa lub instrument mieszany, oferowane ostatecznym odbiorcom w ramach instrumentu finansowego.
- **Menadżer:** Menadżer Funduszu Powierniczego.
- **Partner finansujący:** podmiot wdrażający fundusz szczegółowy, oferujący bezpośrednie wsparcie ostatecznym odbiorcom, w tym w formie pożyczek lub instrumentu mieszanego³⁸.
- **Fundusz szczegółowy:** fundusz, za pomocą którego fundusz powierniczy dostarcza produkty finansowe ostatecznym odbiorcom.
- **Operacja:** wkład z programu do instrumentu finansowego oraz późniejsze wsparcie finansowe udzielane na rzecz ostatecznych odbiorców z tego instrumentu finansowego (zgodnie z Ustawą wdrożeniową, operacja jest rozumiana jako **projekt**).
- **Efekt dźwigni:** zgodnie z brzmieniem art. 2 (23) Rozporządzenia ogólnego 2021-2027 - kwota finansowania podlegającego zwrotowi przekazywana ostatecznym odbiorcom, podzielona przez kwotę wkładu z Funduszy.

Dla określenia produktów finansowych w FEO 2021-2027 zostały przyjęte poniższe **założenia**:

- Instrumenty finansowe będą uruchomione w FEO 2021-2027 w modelu z **Funduszem powierniczym**. Instytucja Pośrednicząca zawrze z Menadżerem **dwie umowy o finansowaniu** (odrębnie dla Priorytetu 1 i Priorytetu 2).
- Parametry produktów finansowych, w tym: alokacje na poszczególne produkty, minimalne i maksymalne wartości pożyczek, wysokość oprocentowania, tj. preferencyjne lub rynkowe oraz wartość procentową dotacji w instrumentach mieszanych, zostaną określone w **SI IF** określonej dla Funduszu Powierniczego.
- SI IF będzie podstawą do opracowania przez Menadżera **Metryk Instrumentów Finansowych** oraz do wyboru w trybie konkurencyjnym podmiotów wdrażających fundusze szczegółowe (Partnerów Finansujących). Zapisy Strategii powinny być przeniesione do dokumentacji przetargowej na wybór Partnerów Finansujących.
- **Instrumenty mieszane** będą uruchamiane w **modelu**, w którym dotacja będzie stanowiła „umorzenie” części kapitału pożyczki³⁹. Na podstawie umów zawartych z Menadżerem, Partnerzy Finansujący będą podejmować decyzję o przekształceniu części pożyczki w dotację (tj. „umorzeniu”). Dlatego też **zasady dokonywania umorzeń** powinny być określone w sposób precyzyjny, umożliwiający podejmowanie przez Partnerów Finansujących decyzji w formule 0/1 (spełnia/nie spełnia).

³⁸ W programach edycji 2014-2020 było wykorzystywane pojęcie Pośrednik finansowy.

³⁹ Jak stwierdza się w wytycznych MFIPR: „W materiale pojawia się pojęcie **umorzenia**, jednak należy podkreślić, że instytucja umorzenia jako taka nie jest znana rozporządzeniu ogólnemu i nie pojawia się w żadnym przepisie ww. aktu prawnego. Pojęcie to zostało wykorzystane, ponieważ w wymiarze faktycznym, z punktu widzenia ostatecznego odbiorcy, w efekcie połączenia z dotacją część wsparcia o charakterze zwrotnym podlega umorzeniu, mimo że z punktu widzenia regulacji funduszowych formalnie następuje przekształcenie tej części wsparcia w dotację.”

Jak wynika z Rozporządzenia ogólnego 2021-2027, wartość dotacji nie może przekraczać wartości inwestycji wspieranej przez produkt finansowy. Zgodnie z treścią Poradnika EBI i Komentarza do Rozporządzenia ogólnego 2021-2027, weryfikacja tego warunku powinna być dokonywana na poziomie każdego instrumentu finansowego. Oznacza to w praktyce, że na **poziomie instrumentu finansowego** (wg Ustawy wdrożeniowej) **wartość dotacji nie może przekraczać 50% łącznej wartości alokacji**⁴⁰. Dlatego też w ramach poszczególnych obszarów wsparcia (projektów) wykorzystujących instrumenty mieszane, **w przypadku niektórych typów beneficjentów i/lub typów inwestycji wartość dotacji będzie mogła przekroczyć 50% wartości wkładu z programu (indywidualnej pożyczki)**. Umorzeniu nie będzie podlegał wkład wnoszony przez Partnerów Finansujących.

(v) W relacji Menadżer Funduszu Powierniczego z Partnerem Finansującym, co do zasady zakłada się stosowanie zasady *pari-passu*.⁴¹

Dopuszcza się jednak zróżnicowane traktowanie inwestorów w zakresie oprocentowania, przykładowo:

- wkład z programu będzie oprocentowany preferencyjnie, a wkład Partnera Finansującego – rynkowo,
- wkład zapewniany przez Partnera Finansującego będzie oprocentowany według stawki rynkowej lub stawki zaproponowanej w postępowaniu przetargowym.

Powyższe założenia powinny być stosowane przy opracowaniu i wdrażaniu Strategii inwestycyjnej oraz Metryk IF.

Poniżej zostały przedstawione **zakresy tematyczne obszarów wsparcia** oraz proponowane **produkty finansowe i grupy docelowe** w Priorytecie 1 *Fundusze Europejskie na rzecz wzrostu innowacyjności i konkurencyjności opolskiego*. Nazwy obszarów wsparcia i produktów mają charakter roboczy i mogą ulec zmianie w SI IF.

Biorąc pod uwagę typy planowanych produktów (pożyczki oraz instrumenty mieszane, tj. pożyczki z częściowym „umorzeniem”) oraz dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu instrumentów finansowych (pożyczek) w programach edycji 2014-2020 (kiedy wkład własny pośredników finansowych wynosił zazwyczaj 5%-10%), **zakłada się efekt dźwigni dla wszystkich instrumentów zwrotnych w FEO 2021-2027 na poziomie 1,1**. Taki poziom dźwigni wynika z przyjętego założenia, iż kwota finansowania podlegającego zwrotowi przekazywana ostatecznym odbiorcom będzie obejmowała wkład z programu powiększony o 10-procentowy wkład własny wnoszony przez Partnera Finansującego.

⁴⁰ „Wsparcie w formie dotacji musi pozostawać w bezpośrednim związku z instrumentem finansowym, co jest niezbędne dla jego wdrożenia. Co równie ważne, wielkość tego wsparcia nie może przekroczyć wartości inwestycji wspieranych w formie instrumentu finansowego. Oznacza to, że w ramach danego projektu, część ostatecznych odbiorców może uzyskać wsparcie wyłącznie, albo prawie wyłącznie w formie dotacji, a inna część wyłącznie bądź prawie wyłącznie w formie instrumentu finansowego. Wymagane jest, by na poziomie całego projektu wartość wsparcia udzielonego w formie instrumentu finansowego była co najmniej równa wartości wsparcia udzielonego w innej formie (dotacji)”. *Komentarz do rozporządzeń UE dla polityki spójności 2021-2027*, s. 169 (Komentarz został opracowany przez zespół pracowników MFIPR oraz Stałego Przedstawicielstwa RP w Brukseli). <https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/dokumenty/komentarz-do-rozporzadzen-ue-dla-polityki-spojnosci-na-lata-2021-2027/>

⁴¹ **Pari-passu** (z języka łacińskiego *równym krokiem*), oznacza takie ustrukturyzowanie transakcji, lub np. pozycji wierzycieli, gdzie są oni równorzędni, przykład w ramach poszczególnych kategorii zaspokojenia w postępowaniu upadłościowym.

Zgodnie z zapisami FEO 2021-2027, w SI IF powinny zostać przewidziane preferencje dla projektów z terenów: OSI krajowe, OSI regionalne – Subregionu Południowego (powiaty: głubczycki, nyski, prudnicki), które charakteryzują się niższymi wskaźnikami rozwoju gospodarczego, a także przedsiębiorstw we wczesnej fazie rozwoju (do 24 miesięcy). Preferencje dla przedsiębiorstw (ostatecznych odbiorców) z Subregionu Południowego w produktach przewidzianych w poniższych obszarach, mogą dotyczyć np. wysokości oprocentowania, okresu karencji lub okresu spłaty.

1. Obszar wsparcia: Ekoinnovazione w MŚP

Cel szczegółowy (CS)	CS (i) <i>Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii</i>
Obszar interwencji (typy projektów/inwestycji) wg FEO 2021-2027	Typ 1. Ekoinnovazione i zarządzanie efektywnością środowiskową, m.in. działania zmierzające w kierunku gospodarki zasobooszczędnej.
Alokacja z FEO 2021-2027	5 mln EUR
Produkty finansowe	<p>Pożyczka dla MŚP na ekoinnovazione</p> <p>Typ produktu: pożyczka udzielana na warunkach preferencyjnych.</p> <p>W FEO 2021-2027 dla tego obszaru interwencji był przewidziany instrument mieszany (tj. instrument finansowy - pożyczka połączona z dotacją w jednej operacji).</p> <p>Biorąc pod uwagę, iż:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w innych programach regionalnych edycji 2021-2027 dla tego obszaru wsparcia jest planowana pożyczka, bez elementu dotacyjnego, – inwestycje realizowane w ramach tego obszaru mają relatywnie wysoką stopę zwrotu, – proponowane dla tego obszaru warunki finansowania (brak prowizji, preferencyjne oprocentowanie pożyczki oraz możliwa karencja w spłacie kapitału) są wystarczająco korzystne dla ostatecznych odbiorców, <p><u>nie ma obecnie uzasadnienia dla łączenia pożyczki z dotacją w tym obszarze interwencji</u> - proponowany produkt (preferencyjna pożyczka) powinien być dostatecznie atrakcyjny dla ostatecznych odbiorców.</p> <p>Zastosowanie pożyczki, a nie instrumentu mieszanego będzie także korzystne z punktu widzenia finansów publicznych i możliwości ponownego wykorzystania środków przez Samorząd Województwa Opolskiego. W przypadku zastosowania pożyczek, całość środków FEO 2021-2027 alokowanych do funduszu szczegółowego (z wyjątkiem kosztów zarządzania i niespłaconych pożyczek) będzie mogła być ponownie wykorzystana na wsparcie publiczne (w ramach tzw. re-użycia).</p> <p>W przypadku braku dostatecznego zainteresowania ostatecznych odbiorców oferowanym produktem lub zmianie warunków rynkowych (np. obniżenie stóp procentowych, co zmniejszy atrakcyjność niższego niż rynkowe oprocentowania pożyczki), <u>dopuszcza jednak się modyfikację produktu, poprzez wydzielenie</u></p>

	<p><u>komponentu dotacyjnego.</u></p> <p>Typ projektu / cel finansowania:</p> <p>- Wdrażanie ekoinnowacji; zarządzanie efektywnością środowiskową (m.in. działania zmierzające w kierunku gospodarki zasobooszczędnej).</p> <p>Grupa docelowa: MŚP</p>
Zakładany efekt dźwigni	1,1

2. Obszar wsparcia: Wdrożenia TIK w MŚP

Cel szczegółowy (CS)	CS (ii) <i>Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</i>
Obszar interwencji (typy projektów/inwestycji) wg FEO 2021-2027	<p>Typ 2. Wsparcie w zakresie wdrażania TIK w MŚP, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. realizacja rozwiązań cyfrowych o mniej specjalistycznym charakterze (np. oprogramowanie biurowe, księgowe, systemy operacyjne) b. wdrożenie specjalistycznych rozwiązań cyfrowych, których następstwem będą: zmiana modeli biznesowych, zmiana w procesach produkcyjnych lub organizacyjnych firmy
Alokacja z FEO 2021-2027	5 mln EUR
Produkty finansowe	<p>Pożyczka na wdrażanie TIK</p> <p>Typ produktu: pożyczka udzielana na warunkach preferencyjnych.</p> <p>W FEO 2021-2027 dla tego obszaru interwencji były przewidziane dwa typy produktów – pożyczka i instrument mieszany (pożyczka połączona z dotacją w jednej operacji).</p> <p>Biorąc pod uwagę, iż:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w innych programach regionalnych edycji 2021-2027 dla tego obszaru wsparcia jest planowana pożyczka, bez elementu dotacyjnego, – inwestycje realizowane w ramach tego obszaru mają relatywnie wysoką stopę zwrotu, – proponowane dla tego obszaru warunki finansowania (brak prowizji, preferencyjne oprocentowanie pożyczki oraz możliwa karencja w spłacie kapitału) są wystarczająco korzystne dla ostatecznych odbiorców, <p><u>nie ma obecnie uzasadnienia dla łączenia pożyczki z dotacją w tym obszarze interwencji</u> - proponowany produkt (preferencyjna pożyczka) powinien być dostatecznie atrakcyjny dla ostatecznych odbiorców.</p> <p>Zastosowanie pożyczki, a nie instrumentu mieszanego będzie także korzystne z punktu widzenia finansów publicznych i możliwości ponownego wykorzystania środków przez Samorząd Województwa Opolskiego. W przypadku zastosowania pożyczek, całość środków FEO 2021-2027 alokowanych do funduszu szczegółowego (z</p>

	<p>wyjątkiem kosztów zarządzania i niespłaconych pożyczek) będzie mogła być ponownie wykorzystana na wsparcie publiczne (w ramach tzw. re-użycia).</p> <p>W przypadku braku dostatecznego zainteresowania ostatecznych odbiorców oferowanym produktem lub zmianie warunków rynkowych (np. obniżenie stóp procentowych, co zmniejszy atrakcyjność niższego niż rynkowe oprocentowania pożyczki), <u>dopuszcza jednak się modyfikację produktu, poprzez wydzielenie komponentu dotacyjnego.</u></p> <p>Typ projektu / cel finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wdrażanie TIK w MŚP poprzez realizację rozwiązań cyfrowych o mniej specjalistycznym charakterze (np. oprogramowanie biurowe, księgowe, systemy operacyjne). – Wdrażanie TIK w MŚP poprzez wdrożenie specjalistycznych rozwiązań cyfrowych, których następstwem będą: zmiana modeli biznesowych, zmiana w procesach produkcyjnych lub organizacyjnych firmy. <p>Grupa docelowa: MŚP.</p>
Zakładany efekt dźwigni	1,1

3. Obszar wsparcia: Inwestycje w MŚP

Cel szczegółowy (CS)	CS (iii) <i>Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</i>
Obszar interwencji (typy projektów/inwestycji) wg FEO 2021-2027	<p>Typ 3. Inwestycje w MŚP:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Inwestycje w nowoczesne maszyny i urządzenia oraz sprzęt produkcyjny, wartości niematerialne i prawne wraz z doradztwem/szkoleniem, w celu wprowadzenia na rynek nowych produktów lub usług. b. Inwestycje w MŚP zwiększające skalę ich działalności oraz wzrost zasięgu oferty
Alokacja z FEO 2021-2027	23 mln EUR
Produkty finansowe	<p>Pożyczka na inwestycje w MŚP</p> <p>Typ produktu: pożyczka udzielana na warunkach preferencyjnych.</p> <p>W FEO 2021-2027 dla tego obszaru interwencji były przewidziane dwa typy produktów – pożyczka i instrument mieszany (pożyczka połączona z dotacją w jednej operacji).</p> <p>Biorąc pod uwagę, iż:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w innych programach regionalnych edycji 2021-2027 dla tego obszaru wsparcia jest planowana pożyczka, bez elementu dotacyjnego, – inwestycje realizowane w ramach tego obszaru mają relatywnie wysoką stopę zwrotu, – proponowane dla tego obszaru warunki finansowania (brak

	<p>provizji, preferencyjne oprocentowanie pożyczki oraz możliwa karencja w spłacie kapitału) są wystarczająco korzystne dla ostatecznych odbiorców,</p> <p><u>nie ma obecnie uzasadnienia dla łączenia pożyczki z dotacją w tym obszarze interwencji</u> - proponowany produkt (preferencyjna pożyczka) powinien być dostatecznie atrakcyjny dla ostatecznych odbiorców.</p> <p>Zastosowanie pożyczki, a nie instrumentu mieszanego będzie także korzystne z punktu widzenia finansów publicznych i możliwości ponownego wykorzystania środków przez Samorząd Województwa Opolskiego. W przypadku zastosowania pożyczek, całość środków FEO 2021-2027 alokowanych do funduszu szczegółowego (z wyjątkiem kosztów zarządzania i niespłaconych pożyczek) będzie mogła być ponownie wykorzystana na wsparcie publiczne (w ramach tzw. re-użycia).</p> <p>W przypadku braku dostatecznego zainteresowania ostatecznych odbiorców oferowanym produktem lub zmianie warunków rynkowych (np. obniżenie stóp procentowych, co zmniejszy atrakcyjność niższego niż rynkowe oprocentowania pożyczki), <u>dopuszcza jednak się modyfikację produktu, poprzez wydzielenie komponentu dotacyjnego.</u></p> <p>Typ projektu / cel finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Inwestycje w nowoczesne maszyny i urządzenia oraz sprzęt produkcyjny, wartości niematerialne i prawne wraz z doradztwem/szkoleniem, w celu wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów lub usług. – Inwestycje w rozwój MŚP zwiększające skalę ich działalności oraz wzrost zasięgu oferty. <p>Grupa docelowa: MŚP.</p>
Zakładany efekt dźwigni	1,1

Poniżej zostały przedstawione **zakresy tematyczne obszarów wsparcia** oraz proponowane **produkty finansowe i grupy docelowe** w Priorytecie 2 ***Fundusze Europejskie dla czystej energii i ochrony środowiska naturalnego w województwie opolskim***. Nazwy obszarów wsparcia i produktów mają charakter roboczy i mogą ulec zmianie w SI IF.

4. Obszar wsparcia: Efektywność energetyczna.

Cel szczegółowy (CS)	CS (i) <i>Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</i>
Obszar interwencji (typy projektów/inwestycji) wg FEO 2021-2027	<p>Typ 1. Poprawa efektywności energetycznej w mikro i małych przedsiębiorstwach (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE.</p> <p>Typ +2. Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej.</p> <p>Typ 3. Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne.</p> <p>Typ 4. Kompleksowa modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków mieszkalnych (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej.</p> <p>Typ 5. Budowa i modernizacja efektywnych sieci ciepłowniczych lub sieci ciepłowniczych będących w fazie transformacji do efektywnych wraz z magazynowaniem ciepła (inwestycje do 5 MW mocy zamówieniowej).</p>
Alokacja z FEO 2021-2027	31,75 mln EUR
Produkty finansowe	<p>Typ 1. Pożyczka z dotacją dla mikro i małych przedsiębiorstw – Efektywność energetyczna i OZE.</p> <p>Typ produktu: IF połączony z dotacją w ramach jednej operacji (tj. pożyczka z częściowym umorzeniem).</p> <p>Typ projektu / cel finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa efektywności energetycznej w mikro i małych przedsiębiorstwach (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE. <p>Grupa docelowa: mikro i małe przedsiębiorstwa.</p> <p><u>Uzasadnienie dla wykorzystania dotacji w instrumencie mieszanym:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Potencjalnie długi okres zwrotu z inwestycji, szczególnie w przypadku termomodernizacji obiektów produkcyjnych i usługowych. • Ryzyko związane z realizacją inwestycji w poprawę efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach. • Ograniczone środki finansowe ostatecznych odbiorców (mikro i małych przedsiębiorstw). • Konieczność przygotowania przez ostatecznych odbiorców audytów energetycznych ex-ante. <p><u>Proponowane warunki dla zastosowania dotacji w instrumencie mieszanym (tj. przekształcenia części pożyczki w dotację), np.:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwestycja obejmuje budowę magazynu energii.

	<p>Typ 2 i 3. Pożyczka z dotacją dla JST – Efektywność energetyczna i OZE oraz oświetlenie uliczne.</p> <p>Typ produktu: IF połączony z dotacją w ramach jednej operacji - pożyczka z częściowym umorzeniem.</p> <p>Typ projektu / cel finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej. • Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne. <p>Grupa docelowa: Jednostki Samorządu Terytorialnego, Jednostki organizacyjne działające w imieniu jednostek samorządu terytorialnego, PPP.</p> <p><u>Uzasadnienie dla wykorzystania dotacji w instrumencie mieszanym:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Długi okres zwrotu z inwestycji, szczególnie w przypadku termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej. • Znaczenie modernizowanych obiektów użyteczności publicznej dla społeczności lokalnych. • Sytuacja finansowa i formalne ograniczenia w zaciąganiu długu przez samorządy. • Konieczność przygotowania przez ostatecznych odbiorców audytów energetycznych ex-ante. <p><u>Proponowane warunki dla zastosowania dotacji w instrumencie mieszanym (tj. przekształcenia części pożyczki w dotację), np.:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwestycja obejmuje budowę instalacji OZE. • Inwestycja obejmuje budowę magazynu energii. • Inwestycja przewiduje wymianę źródła ciepła na ekologiczne. • W wyniku inwestycji nastąpi odłączenie budynku od sieci ciepłowniczej.
	<p>Typ 4. Pożyczka z dotacją – Efektywność energetyczna w mieszkalnictwie.</p> <p>Typ produktu: IF połączony z dotacją w ramach jednej operacji (tj. pożyczka z częściowym umorzeniem).</p> <p>Typ projektu / cel finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompleksowa modernizacja energetyczna wielorodzinnych budynków mieszkalnych (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej. <p>Grupa docelowa: wspólnoty mieszkaniowe, Towarzystwa Budownictwa Społecznego (inne niż budynki spółdzielni mieszkaniowych i inne niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa/spółek z udziałem SP).</p> <p><u>Uzasadnienie dla wykorzystania dotacji w instrumencie mieszanym:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Długi okres zwrotu z inwestycji.

	<ul style="list-style-type: none"> • Potencjalna konieczność pokrywania kosztów inwestycji przez mieszkańców modernizowanych budynków (zwiększony odpis na fundusz remontowy). • Brak zainteresowania części wspólnot mieszkaniowych realizacją inwestycji w modernizację energetyczną budynków. • Konieczność przygotowania przez ostatecznych odbiorców audytów energetycznych ex-ante. <p><u>Proponowane warunki dla zastosowania dotacji</u> w instrumencie mieszanym (tj. przekształcenia części pożyczki w dotację), np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwestycja obejmuje budowę instalacji OZE. • Inwestycja obejmuje budowę magazynu energii. • Inwestycja przewiduje wymianę źródła ciepła na ekologiczne. • W wyniku inwestycji nastąpi odłączenie budynku od sieci ciepłowniczej.
	<p>Typ 5. Pożyczka z dotacją – Sieci ciepłownicze.</p> <p>Typ produktu: IF połączony z dotacją w ramach jednej operacji (tj. pożyczka z częściowym umorzeniem).</p> <p>Typ projektu / cel finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa i modernizacja efektywnych sieci ciepłowniczych lub sieci ciepłowniczych będących w fazie transformacji do efektywnych wraz z magazynowaniem ciepła (inwestycje do 5 MW mocy zamówieniowej). <p>Grupa docelowa: przedsiębiorstwa ciepłownicze (w tym spółki komunalne), Jednostki Samorządu Terytorialnego, Jednostki organizacyjne działające w imieniu jednostek samorządu terytorialnego, PPP.</p> <p><u>Uzasadnienie dla wykorzystania dotacji</u> w instrumencie mieszanym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Długi okres zwrotu z inwestycji. • Potencjalna konieczność pokrywania kosztów inwestycji przez mieszkańców – zwiększone opłaty za ciepło. • Sytuacja finansowa przedsiębiorstw ciepłowniczych i JST oraz formalne ograniczenia w zaciąganiu długu przez samorządy. <p><u>Proponowane warunki dla zastosowania dotacji</u> w instrumencie mieszanym (tj. przekształcenia części pożyczki w dotację), np:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwestycja obejmuje budowę instalacji OZE. • Inwestycja obejmuje budowę magazynu energii. • Inwestycja przewiduje wymianę źródła ciepła na ekologiczne.
Zakładany efekt dźwigni	1,1

5. Obszar wsparcia: OZE i energetyka.

Cel szczegółowy (CS)	CS (ii) <i>Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</i>
Obszar interwencji (typy projektów/inwestycji) wg FEO 2021-2027	<p>Typ 6. Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. Moce przewidziane do dofinansowania w zakresie energii elektrycznej: wiatr: nie więcej niż 5 MWe, biomasa: nie więcej niż 5 MWe; biogaz: nie więcej niż 0,5 MWe; promieniowanie słoneczne: nie więcej niż 0,5 MWe. Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energetyczne lub spółdzielnie energetyczne.</p> <p>Typ 7. Magazyny energii OZE i niezbędna infrastruktura odbioru i dystrybucji wyprodukowanej energii.</p> <p>Typ 8. Projekty z zakresu energetyki rozproszonej (np. klastry energetyczne, spółdzielnie energetyczne) – w zakresie wytwarzania energii elektrycznej.</p> <p>Typ 9. Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE wraz z przyłączeniem do sieci. Moce przewidziane do dofinansowania w zakresie energii cieplnej: biomasa: nie więcej niż 5 MWth, promieniowanie słoneczne: nie więcej niż 0,5 MWth, geotermia: nie więcej niż 2 MWth; biogaz: nie więcej niż 0,5 MWth. Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energetyczne lub spółdzielnie energetyczne.</p> <p>Typ 10. Projekty z zakresu energetyki rozproszonej (np. klastry energetyczne, spółdzielnie energetyczne) – w zakresie wytwarzania ciepła.</p>
Alokacja z FEO 2021-2027	20 mln EUR
Produkty finansowe	<p>Typ 6, 7, 8, 9 i 10. Pożyczka z dotacją – OZE i energetyka.</p> <p>Typ produktu: IF połączony z dotacją w ramach jednej operacji (tj. pożyczka z częściowym umorzeniem).</p> <p>Typ projektu / cel finansowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. • Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE wraz z przyłączeniem do sieci. • Magazyny energii OZE i niezbędna infrastruktura odbioru i dystrybucji wyprodukowanej energii. • Projekty z zakresu energetyki rozproszonej (np. klastry

	<p>energetyczne, spółdzielnie energetyczne).</p> <p>Grupa docelowa: przedsiębiorstwa – MŚP i spółki komunalne, Jednostki samorządu terytorialnego, Jednostki organizacyjne działające w imieniu jednostek samorządu terytorialnego, klastry energetyczne, spółdzielnie /wspólnoty energetyczne.</p> <p><u>Uzasadnienie dla wykorzystania dotacji</u> w instrumencie mieszanym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Długi okres zwrotu z inwestycji. • Sytuacja finansowa i formalne ograniczenia w zaciąganiu długu przez samorządy. <p><u>Proponowane warunki dla zastosowania dotacji</u> w instrumencie mieszanym (tj. przekształcenia części pożyczki w dotację), np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwestycja obejmuje budowę instalacji OZE. • Inwestycja obejmuje budowę magazynu energii. • Inwestycja jest realizowana przez JST lub dotyczy budynków wykorzystywanych na cele społeczne (np. żłobki, przedszkola, szkoły, placówki opieki medycznej).
Zakładany efekt dźwigni	1,1

7. Oczekiwany wkład instrumentów finansowych w osiągnięcie celów szczegółowych

Wyznaczone cele w FEO 2021-2027 wyrażone zostały w postaci wskaźników produktu i rezultatu oszacowanych dla poszczególnych celów szczegółowych. Ich osiągnięcie przewidziano zarówno poprzez wsparcie w formie instrumentów finansowych, jak i w formie wsparcia dotacyjnego. Poniższa tabela przedstawia założone wartości docelowe wskaźników, które będą realizowane poprzez instrumenty finansowe, z wyodrębnieniem wkładu efektów tej formy wsparcia na wyznaczone wartości docelowe w Programie.

Źródłem pozyskiwania danych będą przede wszystkim wnioski o płatność beneficjenta, jak również sprawozdania beneficjenta z realizacji projektów IF.

Tabela 16. Wartości docelowe wskaźników realizowanych przez instrumenty finansowe i ich wpływ na wartości docelowe wskaźników programowych FEO 2021-2027.

Cel Polityki / cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Wartość docelowa w ramach IF	Wartość docelowa FEO 2021-2027
1 / i	<i>Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże) [przeds.]</i>	43	238
1 / i	<i>Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe) [EUR]</i>	1 200 000	19 500 000
1 / ii	<i>Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże) [przeds.]</i>	60	60
1 / ii	<i>Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe) [EUR]</i>	2 400 000	2 400 000
1 / iii	<i>Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże) [przeds.]</i>	387	594
1 / iii	<i>Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe) [EUR]</i>	8 500 000	13 100 000
2 / i	<i>Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków [szt.]</i>	58	266
2 / i	<i>Lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej [szt.]</i>	2500	2500
2 / i	<i>Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej [m²]</i>	88 000	400 000

Cel Polityki / cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika [jednostka]	Wartość docelowa w ramach IF	Wartość docelowa FEO 2021-2027
2 / i	Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych) [MWh/rok]	67 029	139 645
2 / i	Szacowana emisja gazów cieplarnianych [tony CO₂/rok]	19 345	40 302
2 / ii	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) [MW]	30	30
2 / ii	Liczba wspartych społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej [szt.]	1	1
2 / ii	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna) [MWh/rok]	27 000	27 000
2 / ii	Dodatkowa moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii [MW]	30	30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie programu FEO 2021-2027.